

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**GÜNEŞTE GÖLGENİN YOKOLUŞU İSİMLİ ROMANDA
KULLANILAN TÜRK İSİM, MOTİF VE KAVRAMLARIN
ALMAN KÜLTÜRÜNDEKİ KARŞILIKLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve KARABAĞ

Enstitü Anabilim Dalı : Mütercim – Tercümanlık (Almanca)

Bu tez 06/10/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK

Doç Dr. Recep AKAY

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ERSOY

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

- ☐ Kabul
- ☐ Red
- ☐ Düzeltme

- ☐ Kabul
- ☐ Red
- ☐ Düzeltme

- ☐ Kabul
- ☐ Red
- ☐ Düzeltme

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**GÜNEŞTE GÖLGENİN YOKOLUŞU İSİMLİ ROMANDA
KULLANILAN TÜRK İSİM, MOTİF VE KAVRAMLARIN
ALMAN KÜLTÜRÜNDEKİ KARŞILIKLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve KARABAĞ

Enstitü Anabilim Dalı : Mütercim – Tercümanlık (Almanca)

Bu tez 06/10/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK

Jüri Başkanı

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Doç. Dr. Recep AKAY

Jüri Üyesi

- ☒ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ERSOY

Jüri Üyesi

- ☒ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Merve KARABAĞ

06/10/2010

ÖNSÖZ

'Güneşte Gölgenin Yok Oluşu' adlı romanında Barbara Frischmuth Türkiye'de yaşadığı yıllarda edindiği izlenimlerini değerlendirip okuyucuya sunmuştur. Türkiye'deki siyasi çalkantılı dönemde burada bulunan Barbara Frischmuth, olayları uzak açıdan gözlemlemiştir. Ayrıca Bektaşî Kültürü üzerinde yoğunlaşmış, Bektaşî Tarikatını ve mensubu olan kişileri mercek altına almıştır. Türk Kültürünün geçmişiyle ilgilenmiş ve Türkiye'de bulunduğu süre içinde bu kültüre uyum sağlayarak yaşamış ve etrafında sevilen bir kişi olmayı başarmıştır. Yazar bu romanında edindiği arkadaşlıkları, aşklarını ve Türkiye izlenimlerini ortaya koymuştur.

'Güneşte Gölgenin Yok Oluşu' adlı bu romanı dilimize kazandıran ise çeviri uzmanı Gürsel Aytaç'tır. Gürsel Aytaç yazar Barbara Frischmuth'un yakın dostu olup, onun çoğu eserini Türk okuruna kazandırmıştır. Kısa öykülerini ise 'Geçişler' adı altında Türkçeleştirmiştir. Diğer çevirilerinde olduğu gibi bu romanın çevirisinde de erek kültüre yani Türk Kültürüne uygun kelimeleri seçmiş ve romanı Türk okuruna daha anlaşılır hale getirmiştir.

Ben de tezimde Gürsel Aytaç'ın 'Gölgede güneşin yok oluşu' çevirisinde kullandığı Türk Kavram ve Motiflerini, Barbara Frischmuth'un 'Das Verschwinden des Scahttens in der Sonne' isimli romanıyla karşılaştırarak incelemeye alarak, analizlerini yapmaya çalıştım. Yaptığım bu çalışma konu ile ilgili kapsamlı bir Türkçe sözlük ve din ve inançlar sözlüğü niteliğindedir.

Bu çalışmanın yürütülmesi ve sonuçlandırılmasında benden değerli fikir ve görüşlerini esirgemeyen, bu konu üzerinde araştırma yapmam için beni cesaretlendiren ve Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde okuduğum sekiz sene boyunca bana geniş bir bilgi birikimi sunan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK'e teşekkürü bir borç bilirim.

Benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve bugün bu bitirme ödevimi verebiliyor olmamın tek nedeni olan sevgili annem Gülseren KARABAĞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
SUMMARY	iii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1 :BARBARA FRİSCHMUTH'UN OTOBİYOGRAFİSİ.....	5
1.1 .Barbara Frischmuth'un Aldığı Ödüller	5
1.2. Barbara Frischmuth'un Eserleri.....	6
1.2.1. Romanları.....	6
1.2.2.Çocuk Kitapları.....	7
1.2.3. Tiyatro Replikleri	8
1.2.4.Radyo Dinletileri	9
1.2.5.Filmleri	9
BÖLÜM 2 :ÇEVİRİDEKİ TÜRK İSİM, MOTİF VE KAVRAMLARIN KARŞILAŞTIRILMASI.....	11
SONUÇ	83
KAYNAKÇA	85
ÖZGEÇMİŞ	87

Tezin Başlığı : Güneşte Gölgenin Yokoluşu isimli romanda kullanılan Türk isim, motif ve kavramların Alman kültüründeki karşılıkları.	
Tezin Yazarı: Merve KARABAĞ	Danışman: Prof. Dr. İlyas Öztürk
Kabul Tarihi: 06.10.2010	Sayfa Sayısı: iii (ön kısım) + 87 (tez)
Anabilimdalı: Mütercim – Tercümanlık (Almanca)	
Tezimde ana konu olarak 'Güneşte Gölgenin Yok Oluşu' isimli romanın çevirisinde geçen Türk isim, motif ve kavramlarının analizini yapmakla birlikte kitabın orijinalinde nasıl ele alındıklarını, belirttiklerini gösterip karşılaştırma yapacağım. Yazar Barbara Frishmuth, kimi zaman aynı kelimeler olmasına rağmen, bazı Türkçe kelimeleri Türkçe ses uyumuna uygun biçimde, bazılarını hiç değiştirmeden, bazılarını ise Almanca karşılıkları ile vermiştir. Bunların çeşitli cümleler içerisinde nasıl kullanıldıklarını örneklerle gösterip uygulamalı olarak karşılaştıracam. Yazar Barbara Frischmuth'un biyografisini, yaşam hikayesini ve eserlerini (romanları, çocuk kitapları, tiyatro eserleri, radyo dinletileri ve filmleri) ele alarak Türk kültürüne olan eğilimini ve nedenlerini göstermeye çalışacağım. Sonuç olarak ise yazarın sadece bu esere özgü olarak orijinal ve hedef metin kavramlarını nasıl değiştirdiğini ve okuyucuların karşılaşılabilecekleri, yaşanabilmesi muhtemel sorunları göstermeye çalışacağım.	
Anahtar Kelimeler: Abdal, Ahi, Bektaşî, Camî, Osmanlı İmparatorluğu	

Sakarya University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: The Usage Of The Turkish Names', Motifs' and Concepts' In German Culture Which Were Used In Novel 'Güneşte Gölgenin Yokoluşu'	
Author: Merve KARABAĞ	Supervisor: Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK
Date: 06.10.2010	Nu. of pages: iii (pre text) + 87 (main body)
Department: Translation & Interpretation (German)	
In my thesis I will explain the Turkish names, motifs and concepts which were used in novel ' Güneşte Gölgenin Yokoluşu ' then I will compare the usages between two languages. (Turkish & German) and I will show how to use in the original novel with all sentences. Sometimes the same words were used in some different sentences but the writer Barbara Frischmuth used these words in different types like with the same style in Turkish, with the same Turkish phonetics in Turkish and with German words. I will show all these words with different sentences and with different usage of the same words, as well. I will analyse the writers biography, her novels and the other works then we will see her tendency to Turkish culture and Turkish people and why, as well. Finally, just for this novel there is a displace in target culture and source culture. I will show how and why these two permanent concepts were changed and I will try to explain the problems which can be felt because of the displacing during the reading the novel by the readers.	
Keywords: Abdal, Ahi, Bektashi, Mosque, Ottoman Empire	

GİRİŞ

Avusturya'nın en ünlü yazarlarından olan Barbara Frischmuth, 05.07.1941 yılında Steiermark eyaleti'nde Altaussee'de doğdu. Babası savaşta öldüğü için annesi ile büyüdü. Liseyi bitirdikten sonra Graz, Erzurum ve Debrechen'de Türkçe ve Macarca, Viyana'da ise Türkoloji öğrenimi gördü. Erzurum'da kaldığı sürede Bektaşilik üzerine hazırladığı tez için kaynak çalışmaları yaptı. Türkiye izlenimleri Frischmuth'un yazarlığını besleyen ana damarlar olmuştur. Türkiye'de geçirdiği yıllarla ilgili olarak yazar şöyle der: "Garip ama Avrupalılar için çok gerici ve tutucu gibi görünen bu ülkede kendimi öyle geliştirip aştım ki." 1962 yılında 'Graz Forum Stadtpark'ın, 1996 yılında ise Avusturyalı Yazarlar Demeli'nin esas üyesi oldu. Farklı kültürleri, yaşamları araştırıp izlenimlerini eserlerine yansıttı. Romanlarının yanı sıra çocuk kitapları da yazdı. Ayrıca tiyatro piyesleri, radyo dinletileri ve filmler yaptı. Yazarlık yaşamı boyunca başarılı işlere imzasını attı ve birçok ödöl aldı.

Çağdaş Avusturya Edebiyatı'nın önemli ismi Barbara Frischmuth, uzun zamandan beri merak ettiği Konya'yı 9.3.1996 tarihinde ziyaret etti. Kendisiyle KTV'de bir söyleşi yapıldı ve Türkiye ve Konya üzerine izlenimleri alınmaya çalışıldı. Öykü ve roman türünde eserler veren Barbara Frischmuth'un, "Das Verschwinden des Schattens in der Sonne" (1973) (Prof.Dr. Gürsel Aytac tarafından "Gölgenin Güneşte Yok Oluşu" [Gündoğan Yay. Ankara] başlığıyla çevrildi), "Kai und die Liebe zu den Modellen" (1979) (Prof.Dr. Gürsel Aytac'ın çevirisiyle "Pembe ve Avrupalılar" başlığıyla Kültür Bakanlığı yayımları arasında çıktı) ve "Kopftänzer" (1984), "Hexenherz" (1994) adlı eserleri en önemlileridir. Türkçeye aynı çevirmen tarafından bir de öyküler kitabı kazandırılmıştır.

Öğrencilik yıllarında bir yıllık bir bursla Erzurum'da kalan yazar Barbara Frischmuth, Türkçe'yi nasıl seçtiğini ve Türkiye'ye hangi şartlarda geldiğini şöyle anlatıyordu: "Ben, Avusturya'nın çok küçük bir köyünde doğdum ve istedim ki, çok uzağa gideyim çünkü şarkiyata bayılıyordum. Küçükken 1001 Geceleri okudum. Fazla beğenmişim. Ben Graz'da üniversiteye başladım. O zaman aslında Arapça, o yoksa Farsça öğrenmek istedim. Ama olmadı. Farsça ve Arapça yoktu Graz'da. Dediler ki bana, ama Türkçemiz var. Ve tesadüfen başladım Türkçe öğrenmeye. Çok erken bir burs aldım, çünkü başka

isteyen yoktu o zaman. Ben 1960'da Türkiye'ye geldim, Tam Menderes İnkılabı (1960 İhtilâli) zamanında. O dönemde memlekette bütün üniversiteler kapalıydı. Onun için ben Erzurum'a gittim; bu tek açık üniversite idi o yıllarda.”

Hayatında önemli bir yeri olan Türkiye izlenimlerini, edebiyat düzeyinde, bir roman biçiminde değerlendiren Barbara Frischmuth'un Türkiye'yi ve Türkleri konu edinen iki önemli eseri bulunuyor. Bunlardan “Güneşte Gölgenin Yok Oluşu” romanı, O'nun yazarlık kariyerinde önemli bir yer tutmaktadır. Romanda, Feridüddin Attar'ın “Mantık-ut Tayır” adlı eserinden ve ayrıca Bektaşî kültüründen derin izler bulmak mümkündür. Bir türkolog olarak araştırdığı Bektaşî kültürü, Frischmuth'a engin edebiyat manzaraları sunar. Politik çalkantıların çok olduğu 1971-72 yıllarındaki İstanbul, Avusturyalı bir genç kızın merceğinde, o günler ile geçmişin ilginç dokusu içinde yansımaktadır.

Bektaşîlik gibi otantik bir kültüre ilgi duyma sebebini, Frischmuth şöyle açıkladı: “Bu, doktora tezim olacaktı. Ben Viyana'da Prof. Duda'nın yanında okurken tabi tez yazmak istedim. Prof. Duda yeniçeri (?) bilim adamı idi, ve onun için o bektaşîlerle çok ilgilendi ve bana dediki: “Siz araştırın ve tezi Bektaşîlik üzerine yazın”. Ama... Ben sonra yazmadım. Çünkü Profesör beni Arnavutluk'a göndermek istedi. Ve bu o zamanlar hakikaten olanaksız bir şeydi ve öbür Profesör de söyledi bana, “sakın oraya gitmeyin”. Çünkü oradaki Bektaşîler halâ yaşıyor ve okuyorlardı, ve herhalde bana sırlarını açmayacaklardı. O zaman tercümeğe ve yazmaya başladım artık ve 1967'de üniversiteden ayrıldım ve serbest yazar oldum.”

Bektaşîlik üzerine bilimsel bir çalışma yapamayınca, topladığı onca malzeme yazarı rahatsız etmiş; madem yazmayacaktın, niçin bu kadar uğraştın diye. Şöyle anlatıyordu duygularını Frischmuth: “Ben o zaman, tezim için o kadar çok kitap topladım ki sahaflardan. Biraz fena hissettim kendimi, birşey yazamayacağım diye. Tezi yazamadım, onun yerine bu romanı yazdım. Ama bu Bektaşîlikle çok ilgilendiğim için, bunu da romanın içine aldım. Bütün roman bir farsça öyküye dayanır. Çok eski bir öyküye. O Farudettin Attar'ın “Mantuk-ut Tayr”ına. Bu, “Kuşların Sohbetleri” isimli eposa...yani bir destana, evet. Onun için “Güneşte Gölgenin Yokoluşu”. Bu tam bir cümle o destandan.”

Romanın başlığı ile içeriği arasında doğrudan bir ilişki vardı. Güneşin aynı zamanda sevgiyle ilişkili olduğunu, günün belli bir saatinde güneşin tam tepe noktasındayken, gölgenin yok oluşunu da sembolik anlamda kullanıldığını düşünüyorduk, ki Frischmuth, bunu doğruladı. Yalnız bu görüşle birlikte, romanın bir başka cephesi daha vardı: tasavvufa dayanıyordu.

Prof. Gürsel Aytaç, O'nun için şöyle der: "Yabancı dillerle uğraşmak, bambaşka bir dil ailesinden gelen Türkçe ve başka bir kültür dünyası olan Türkiye, onun tolerans ve nesnel anlatım tutumu kazanmasının temel nedenleri olmuştur. Yaratıcılığında Doğu ve Batı felsefesinin ortak zenginliği, genişletilmiş bir gerçeklik anlayışı kendini duyumsatır."

Konya ziyaretini de edebi çalışmaları için gerçekleştirdiğini belirten Barbara Frischmuth, en çok Karatay Medresesi'nde bulunan çinilerdeki figürlerden ve Mevlana Müzesi'ndeki hat yazılardan etkilendiği ifade etmiştir. Konya'yı çok bakımlı bir şehir olarak bulduğunu söyleyen ve zengin kültür mirası dolayısıyla bir günlük ziyaretin asla yetmeyeceğini vurgulayan yazar Barbara Frischmuth, Konya'ya yine geleceğini belirterek şehirden ayrılmıştır.

Kitap Özeti

Avusturyalı bir genç kız Türkçe öğrenimi almak için Türkiye'ye gelir. Buradaki yaşamına alışmaya çalışırken bir çok zorluklarla karşılaşır. Kendine yabancı bir kültürle, yaşam tarzıyla karşı karşıyadır ve aklında bu çevreye nasıl uyum sağlayacağı, buradaki yaşamını nasıl sürdüreceği gibi konularda soru işaretleri vardır. Şimdi o ülkesini, arkadaşlıklarını, ailesini ve hatta dilini geride bırakmış, yepyeni fakat ona yabancı bir hayatın içindedir.

Türk bir ailenin yanında kalmaktadır. Ailenin Sevim adındaki kızlarıyla aynı okuldadır. Bir de Turgut adında samimi oldukları bir arkadaşları vardır. Okula hergün birlikte giderler hatta bütün günü birlikte geçirirler. Ayrıca genç kızın bir de Aksu adında bir sevgilisi vardır. Daha önceleri köyde yaşayan şimdi ise İstanbul'da bir hastanede doktor olan Aksu genç kızın bu çevreye daha çabuk alışmasını sağlamış, ona her konuda yardımcı olmuştur.

Türkiye'nin siyasi çalkantılı bir döneminde burada bulunan genç kız, Türk Kültürünün geçmişini mercek altına almış ve neredeyse bir Türk kadar geniş bilgiye sahip olmuştur. Ayrıca doktora tezinde Bektaşî Kültürü üzerine çalışmalar yapmıştır.

Kısa zamanda çevresine uyum sağlamış, etrafında sevilen ve güvenilen biri olmayı başarmıştır. Bir çok arkadaş edinmiş, onlardan Türk Kültürünü, geleneklerini ve yaşam tarzını öğrenmiştir. Türkiye'nin onun için önemli bir yeri vardır.

BÖLÜM 1 :BARBARA FRISCHMUTH'UN OTOBİYOGRAFİSİ

Barbara Frischmuth 1941 yılında, Avusturya'nın Steiermark eyaletinde Altaussee'de doğdu. İlk önce Graz Üniversitesi'nin Mütercim - Tercümanlık Enstitüsü'nde Türkçe ve Macarca çevirmenlik eğitimi aldı. Bir yıl Erzurum'daki Atatürk Üniversitesi'nde kaldı. Daha sonra Viyana Üniversitesi'nde Türkoloji, Fars Dili ve Edebiyatı ve İslam Bilimleri okudu. Barbara Frischmuth 1966 yılından bu yana yazar ve çevirmen olarak çalışmalarını sürdürüyor ve birçok ödülün de sahibi. 1972 yılında Avusturya Çocuk ve Gençlik Kitapları Ödülü ve 2005 yılında Avusturya Kitapçılar Derneği'nin Düşünce ve Eylem İçin Hoşgörü Onur Ödülü aldığı ödüllerden bazıları.

1.1. Barbara Frischmuth'un aldığı ödüller:

- Staatsstipendium des Bundesministerium für Unterricht und Kunst für Literatur, 1970
- Anton-Wildgangs-Preis, 1973
- Förderungspreis der Stadt Wien für Literatur, 1975
- Dramatikerstipendium des Bundesministeriums für Unterricht und Kunst, 1978
- Buchprämie des Bundesministeriums für Unterricht und Kunst, 1980-1986
- Würdigungspreis des Bundesministeriums für Unterricht und Kunst für Literatur, 1987
- Szlabbezs-Preis des Internationalen Hörspielzentrums Unterrabnitz, 1990
- Kinder- und Jugendbuchpreis, 1998
- Franz Nabl Literaturpreis, 1999
- Ehrenpreis des österreichischen Buchhandels für Toleranz in Denken

und Handeln, 2005

1.2. Barbara Frischmuth'un Eserleri

1.2.1. Romanlari

- Die Klosterschule, 1968
- Geschichten für Stanek, 1969
- Tage und Jahre. Sätze zur Situation, 1971
- Das Verschwinden des Schattens in der Sone, 1971
- Rückkehr zum vorläufigen Ausgangspunkt, 1973
- Haschen nach Wind. Erzählungen, 1974
- Die Mystifikationen der Sophie Silber, 1976
- Amy oder Die Metamorphose, 1978
- Entzug - ein Menetekel der zärtlichsten Art, 1979
- Kai und die Liebe zu den Modellen, 1979
- Bindungen, 1980
- Landschaft für Engel, 1981
- Die Frau im Mond, 1982
- Vom Leben des Pierrot, 1982
- Traumgrenze, 1983
- Kopftänzer, 1984
- Herrin der Tiere, 1986
- Über die Verhältnisse, 1987
- Mörderische Märchen, 1989
- Einander Kind, 1990

- Mister Rosa öder Die Schwierigkeiten, kein Zwerg zu sein. Spiel für einen Schauspieler, 1991
- Traum der Literatur- Literatur des Traums, 1991
- Wassermänner. Lesestücke aus Seen, Wüsten und Wohnzimmern, 1991
- Hexenherz, 1994
- Die Schrift des Freundes, 1998
- Fingerkraut und Feenhandschuh. Ein literarisches Gartentagebuch, 1999
- Schamanenbaum. Gedichte, 2001
- Amy öder Die Metamorphose, 2002
- Die Entschlüsselung, 2003
- Der Sommer, in dem Anna verschwunden war, 2004

1.2.2. Çocuk Kitapları

- Amoralischer Kinderklapper, 1969
- Der Pluderich, 1969
- Philomena Mückenschnabel, 1970
- Polsterer. III. Robert Zeppel-Sperl, 1970
- Die Prinzessin in der Zwirnspeule und andere Puppenspiele für Kinder, 1972
- Ida - und Ob, 1972
- Grizzly Dickbauch und Frau Nuffl, 1975
- Der liebe Augustin, 1981
- Die Ferienfamilie, 1981

- Biberzahn und der Khan der Wind, 1990
- Sommersee, 1991
- Machtnix öder Der Lauf, den die Welt nahm. Eine Bildergeschichte, 1993
- Gutenachtgeschichte für Maria Carolina, 1994
- Dona & Dario, 1997
- Die Geschichte vom Stanier Kürbiskern, 2000
- Alice im Wunderland, 2000

1.2.3. Tiyatros Replikleri

- Der grasgrüne Steinfresser, 1973
- Die Prinzessin in der Zwirnpule, Regie: Georg Ourt, Salzburger Landestheater, 1976
- Daphne und lo öder Am Rande der wirklichen Welt, Schauspielhaus Wien, 1982
- Mister Rosa öder Die Schwierigkeit, kein Zwerg zu sein. Groteske. Regie: Udo Schoen. Aachen: Stadttheater, 1989
- Anstandslos. Eine Art Posse. Regie: Michael Gampe. Wien: Volkstheater in den Aussenbezirken, 1994
- Eine kurze Geschichte der Menschheit. Dramatisierung für 'Optisches Konzert'. Musik: Marco Schädler, Konzept, Bearb. Regie: Johannes Rausch. Choreografie: Guillermo Horta Betancourt. Feldkirch: Saal der Arbeiterkammer, 1994

1.2.4. Radyo Dinletileri

- Die Mauskoth und die Körtlerin, 1970
- Die unbekannte Hand, 1970
- Löffelweise Mond. Regie: Klaus Mehrländer, 1971
- leh möchte, ich möchte die Welt, 1977
- Die Mondfrau, 1979
- Biberzahn und der Khan der Winde. Regie: Hartmut Kirşte, 1986
- Binnengespräche. Regie: Erst Wendt, 1986
- Tingeltangel öder Bin ich noch am Leben? Regie: Manfred Marchfelder, 1988
- Mister Rosa öder Die Schwierigkeiten, kein Zwerg zu sein. Regie: Götz Fritsch, 1990
- Die Mozart hörende Hanako und ihre fünf Kätzchen. Regie: Georg Madeja, 1991
- Anstandslos. Regie: Götz Fritsch, 1992
- Der grasgrüne Steinfresser. Regie: Johannes Rausch, 1993
- Eine Liebe in Erzurum. Regie: Götz Fritsch, 1994

1.2.5. Filmleri

- Der Mâuseschreck. TV- Bildergeschichte nach einem Puppenspiel von Barbara Frischmuth. Regie: Tony Munzlinger, 1972
- Die Prinzessin in der Zvvirnspele. TV-Zeichentrickfilm nach Barbara Frischmuth. Regie: Tony Munzlinger, 1973
- Abschiede. TV-Film in zwei Teilen. Drehbuch (nach einer Novelle von

Arthur Schnitzler und einer Erzählungen von Barbara Frischmuth):

Barbara Frischmuth. Regie: Gedeon Kovacs, 1986

- Ausserland, 1991
- Rabenmutter, 1991
- Sommersee. TV-Serie in sechs Folgen, 1992
- Die Schrift des Freundes, 2005

BÖLÜM 2 : ÇEVİRİDEKİ TÜRK İSİM, MOTİF VE KAVRAMLARIN ALMAN KÜLTÜRÜNDEKİ KARŞILIKLARI

Bu bölümde 'Güneşte Gölgenin Yok Oluşu' isimli romanın çevirisinde geçen Türk isim, motif ve kavramlarının analizini yapmakla birlikte kitabın orijinalinde nasıl ele alındıklarını, belirtildiklerini gösterip karşılaştırma yapmaya çalışacağım. Yazar Barbara Frishmuth bazı Türkçe kelimeleri Türkçe ses uyumuna uygun biçimde, bazılarını hiç değiştirmeden, bazılarını ise Almanca karşılıkları ile vermiştir.

(Örneğin: bey-bey, amca-amca, ramazan-ramazan, tekke-tekke, tekfur-tekfur, ayran-ayran, ayin-ayin, dolmuş-dolmusch, derviş-dervisch, padişah-padischah)

A

Abdal: (sayfa 67)

12. ve 13. yüzyıllarda adı Rum Abdalları, yani Anadolu'nun Abdalları olan bir tarikat vardı.

Kırk din büyüğü. Hz. Ali'nin söylediği bir hadise göre Allah'ın sevgilileri olarak anılırlar. Çeşitli Müslüman tarikatlarında bu sıfat, ermiş, derviş, evliya anlamlarında da kullanılır. Abdallık aynı zamanda Melamilikten türeyen ayrı bir tarikatı adlandırdığı gibi Bektaşiliğin de beşinci derecesidir. Bundan başka göçebe Türk dervişlerine verilen isimdir. Müslüman abdallar alevidir. Ermişlikten gelen saf adam anlamıyla Türkçe'de bön anlamında kullanılan abdal sözcüğü, Arapça tanık anlamındaki abdal sözcüğünün çoğuludur. Türkçede bu tekil anlamıyla kullanılır.

Abdal: (sayfa 90)

Im 12. und 13. Jahrhundert gab es eine Sekte, die sich Rum Abdallar, die Einfaltigen von Anatolien, nannte.

Abdal Musa Tekkesi: (sayfa 68)

Abdal Musa kolunun altında bir ok çıkarmış ve Gaybi'ye sormuş, bu muydu seninki?

- Abdal Musa Sultan; Bursa'nın fethine katıldıktan sonra Manisa, Aydın ve Denizli yöresinde bulunmuş, daha sonra da Türkmen ve yörüklerin yoğun bulunduğu Elmalı yöresinde tekkesini kurmuştur. Ayrıca Denizli'de yatan "Büyük Yatağan Baba"dan esinlendiğini de belirtmişlerdir.

- Abdal Musa Sultan, Elmalı yöresinde kurduğu tekkesinde sayısız kişiler irşad etmiş (uyarmış) ve bunlar arasında büyük ozanlar yetişmiştir. Bunların en ünlüsü de, Alevi-Bektaşî edebiyatın abidelerinden sayılan Kaygusuz Abdal'dır. Tekke hakkında en önemli bilgiyi 17 yy. da burayı ziyaret eden ünlü gezgin Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde vermiştir. Bu bilgilere göre tekkenin kubbesindeki altın alem, beş saatlik yerden görülüyormuş. Abdal Musa Sultan sandukası başucunda seyyid olduğunu gösteren yeşil imamesi durur. Tekkenin etrafında bağ ve bahçeler uzanır, Misafirhaneler, kiler, mutfak meydanlar gibi bir çok ek binalar varmış. Mutfakta kırk derviş hizmet eder. Meydan dışında ayrıca büyük bir misafirhane bulunur ki, üstü konak, altı ise iki yüz at alacak kadar büyük bir ahırdır. Misafir hiç eksik olmaz. Tekke yapıldığı günden beri mutfağında hiç ateş sönmemiştir. Tekkenin çok zengin vakıfları vardır. On binden fazla koyunu, bin camuzu, binlerce devesi ve katın, yedi değirmeni ve daha birçok varlığı ile üç yüz elli yıl önceki Abdal Musa Sultan tekkesinin çok büyük zenginliklere sahip bir kurum olduğunu belirtiyor. Evliya Çelebi... Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra dağıtılan tekkeler arasında Abdal Musa Sultan tekkesi de nasibini almıştır. 1242 (1829)'da hükümetçe gönderilen memurlar tarafından, dergahta mevcut bütün eşyalar ve binlerce canlı hayvan satılıp defteri İstanbul'a gönderilmiştir. Bu hal tekkelerin 1925'de kapanmasına kadar yaşanmıştır.

Tekke von Abdal Musa: (sayfa 90)

Abdal Musa zog einen Pfeil asu seiner Achsel und fragte Gaybi, ob es der seine sei.

Abdest: (sayfa 30)

Bektaşî tarikatını kurucusu Hacı Bektaş Veli, bir gün eve gelmiş ve abdest alıyormuş.

- Müslümanların bazı ibadetleri yapabilmeleri için belli bir düzen içerisinde bazı organlarını yıkayıp bazılarını mesh etme yoluyla yaptıklarını arındırmaları.

- İdrar veya dışkı yapma.

Religiösen waschungen: (sayfa 37)

Eines Tages kam Hacı Bektaş Veli, der Begründer des Derwisch ordens der Bektaschis, nach Hause und verrichtete seine religiösen waschungen.

Âdet: (sayfa 43)

Bizde topluluk içinde içki içmenin adet olduğunu anlattım.

- Görenek
- Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, gelenek.

Üblich: (Sayfa 55)

Ich sagte, dass es bei uns üblich sei, in Gessellschaft zu trinken.

- Mutat, geçer, kökleşmiş, geleneksel.

Ağıt: (sayfa 89)

Sevim artık ağıtçı kadınların yüzünü tanıır olmuş.

- Ölen bir kimsenin gençliğini, iyiliklerini, değerlerini, arkada bıraktıklarının acılarını, büyük felaketlerin acılı etkilerini dile getiren söz veya okunan ezgi, yazılan yazı, sagu, mersiye. Eski Türklerin dini Samanlıktan kalma bir gelenektir.
- Ağıt yakmak insanın acı ve elemiini dile getiren bir duygunun ifadesi olduğu için hemen hemen bütün toplumlarda görülen bir alışkanlıktır. Eski Yunan, Çin, Sümer, Mısır, Arap ve Türk toplumlarında ağıt yakma adetine rastlanmaktadır. Bazen ölenin baş ucunda toplanan kadınlar ağıt yakıp, ağlarlar bazen de cenaze kalktıktan sonra ölenin eşyalarını ortaya koyup dövünerek, ağıt yakarak, ağlarlar.
- Kimi zaman ölüye ağıt yakma da ustalaşmış kadınlar çağılır. Önce Ölünün yakınları (anası, bacıları, karısı, gelini vb.) ağıt yakmaya başlar. Ölünün elbiseleri sırayla elden ele dolaşarak ağıt yakma sürdürülür. Ağıt genellikle Ölüm nedenine göre (ecel, kaza, öldürme vb.) göre biçimlenir.

Klagefrauen: (sayfa 121)

So das sie die Klagefrauenschon kannte, ihre Gesichter ihr nicht mehr fremd waren.

Ahali: (sayfa 37)

Ve alahi onu bir süre güneş altında yalnız beklettikten sonra, yavaş yavaş yaklaşıp çevresinde bir halka oluşturuyor.

- Aralarında aynı yerde bulunmaktan başka hiçbir ortak özellikleri bulunmayan kişilerden oluşan topluluk.
- Bir yerde toplanan kalabalık, halk.

Leute: (Sayfa 47)

Und die Leute würden, nachdem sie ihn eine Zeitlang allein in der prallen Sonne hatten stehen lassen, langsam naeher kommen und einen Kreis um ihn bilden.

- Adamlar, halk.

Ahi Birlikleri: (sayfa 108)

O zaman her şeyden önce Ahi Birlikleri vardı.

- Ahilik Anadolu'dan Orta Asya ülkelerine ve İran'a kadar uzanan topraklarda daha çok esnaf ve sanat erbabını bir çatı altında toplayan ve oralara her türlü desteği veren bir teşkilatın adıdır. Önce Abbas halifelerinden Nasır Dinibillah'ın izniyle kurulan bu örgüt 13. yüzyılda ahilik adıyla Selçuklular arasında Anadolu'ya gelmiştir. Gerçekte ahilik, batının şövalyelik kurumunu andıran bir kahramanlık, yiğitlik ve yardımlaşma teşkilatıdır. Ahilik teşkilatının başlıca ilkeleri ezilenleri korumak ve ezenleri cezalandırmaktır. Masonlarınkini andıran gizli dereceleri ve sırları vardır. Bu dört ilkeye göre davranma zorunlulukları vardır:

1. Güçlüyken bağışlamak.
2. Kızginken yumuşak davranmak.
3. Düşmanına bile iyilik yapmak.
4. Muhtaçken bile başkalarına vermek.

- Ahilik teşkilatının yapısında İslam'ın ruhunu yansıtan ana unsurları görmek mümkündür. Zira bu sistem, müslümanların inanç ve düşünce sistemiyle yoğrulmuş ve ihtiyaca göre kurulmuştur. Ahilik, "uhuvvet" (kardeşlik)'le çok yakın ilişkisi olması sebebiyle, İslam dünyasında kabul görmüş ve kolaylıkla yayılmıştır.

Teşkilatın kurucusu olan Ahi Evran'ın asıl adı Şeyh Mahmud Nâsiruddîn olup, İran'ın Hoy şehrinde dünyaya gelmiştir. Anadolu'daki bütün sanatların pîri olarak kabul edilmektedir ve kendisi daha çok dericilik sanatı ile uğraşmıştır. Anadolu'ya geldiğinde Kayseri, Denizli ve Konya yörelerinde belli bir zaman kaldıktan sonra Kırşehir'e gelmiş, orada Ahilik teşkilatının kurulmasını sağlayarak, 93 yaşında iken aynı yerde vefat etmiştir. Ahilik teşkilatının, Anadolu'nun birlik ve beraberliğinde, sosyal ve kültürel yapısında ve eğitiminde önemli rolü vardır. Teşkilata bağlı kurumda eğitim gören öğrencilere "çırak" denirdi ve çıraklar sadece mesleki yönden değil, manevi yönden de iyi bir şekilde yetiştirilmekteydiler. Ustalar ise hem bir eğitim, hem de çırağın ahlaklı, dürüst, çalışkan ve dinine bağlı bir insan olarak yetişmesinden sorumluydular. Ahiler bu şekilde tasavvufi bir eğitim sürecinden geçerek manevi alanda olgunlaştırılırken, bir taraftan da esnafılık mesleğinin düsturlarını öğrenerek kaliteli bir sanat erbabı olma vasfına erişiyorlardı.

- Ahilik teşkilatına girecek olan kişi önce şerbet içerek, sonra peştamal kuşanıp şalvar giyerek teşkilatın mensubu olabilmektedir. Başlarındaki serpuşun üstünde sallanan 70 cm'lik ak şerit birbirlerini tanımalarını sağlar ve yardımlaşmalarını gerektirir.

Ahi-Bruderschaften: (sayfa 148)

- Da waren vor allem die Ahi-Bruderschaften, ein Orden der Zünfte, wenn auch mehr auf gewerkschaftlicher Basis.

Ahi-Bünde: (sayfa 151)

- Ich las über die Ahi-Bünde und dachte dabei an die Bektaschis, an die vier Tore, das des Gesetzes, das der Mystik, das der Wahrheit und das der Gotteskunde.

Alevilik: (sayfa 47)

Alevi ya da Kızılbaş adının Sünniler arasında hoş olmayan bir tını var.

- Hz. Ali'ye inanmak.
- Hz. Muhammed'in vefatı sonrasında ortaya çıkan Aleviliğin kökeni genel olarak Hz. Muhammed'in vefatı sonrasında yaşanan gelişmelere dayanmaktadır. Ancak Anadolu Aleviliği ele alınırken İslam öncesi ve sonrası birçok farklı dinsel ve kültürel unsuru da gözden kaçırmamak gerekmektedir.
- Ortaya çıkan kimin halife olacağı sorunu, Alevi-Sünni meselesinin ilk tohumlarını atmıştır. Hz. Muhammed daha sağlığında birçok kez Hz. Ali'nin halefi olacağını vurgulamıştı. Üstelik Hz. Muhammed bütün önemli görevleri ona verirdi. Katıldığı hemen hemen bütün savaşlarda onu komutan olarak atamıştır. Hz. Muhammed'in ölümünden sonra Hz. Ali'yi halife yapmak isteyenler Şia adı altında partileşmişler, buna karşı çıkanlar ise Havariç adı altında toplanmışlardır.
- Alevi-Sünni meselesinin ilk çıkışı özetlemeğe çalıştığımız bu halifelik meselesine dayanır. Ehli Beytin başına gelenler ve bunlardan en önemlisi Kerbela Olayı ise Aleviliğin siyasal ve düşünsel bakımlardan daha da olgunlaşmasına ve Araplar dışındaki diğer uluslar arasında da yayılmasına neden olmuştur. Şimdi bu gelişmeleri görelim:
- Osman'ın halifelik dönemi (644-656), daha önce tohumlan ekilmiş bulunan bölünmelerin, problemlerin su yüzüne çıktığı bir dönem olmuştur. Halife Osman'ın yönetiminde akrabalarına, yani Emevi ailesine gösterdiği aşırı yakınlık ve valiliklere onları tayin etmesi ve diğer suistimaller ona karşı Irak, Mısır, Hicaz ve Surite'de yoğun bir hoşnutsuzluk duyulmasına yolaçmıştır. Valileri halka kötü davranıyor olmalarına rağmen onları koruyucu bir tutum takınmış, sonuçta Mısır, Basra ve Küfe'den yola çıkan gruplar Halife Osman'ın evini kuşatarak onu öldürmüşlerdir.(656)
- Üçüncü Halife Osman'ın öldürülmesi sonrası Hz. Ali halifeliği sahabenin ısrarları üzerine kabul etmiştir. Hz. Ali iç karışıklıkların çok yoğun olduğu bir dönemde ve bu karışıklıkları sonlandırmak amacıyla halifelik görevini kabul etmiştir. Daha önce Osman'ın aleyhinde bulunmuş olan Hz. Muhammed'in eşlerinden Ayşe, Talha ve

Zübeyr, Hz. Ali'nin halife olması sonrasında onu Osman'ın ölümünden sorumlu tutarak Cemel savaşına yol açmışlardır. Cemel Savaşı Hz. Ali'nin galibiyetiyle sonuçlanmıştır. Hz. Ali bu olaydan sonra Şam'da hüküm sürmekte olan ve kendisine biat etmeyi reddeden Şam Valisi Muaviye sorununun çözümüne girişti. Muaviye, Hz. Ali'yi Osman'ın ölümünden sorumlu tutuyor ve Şam'da bunun propagandasını yapıyordu.

- Hz. Ali'nin uyanları sonuçsuz kalınca Hz. Ali ve Muaviye Orduları arasında Sıffin Savaşı (657) başlamış oldu. Hz. Ali'nin ordusu savaşı kazanmak üzereyken, Muaviye'nin yakın adamı Amr İbn-ül As'ın, askerlerin mızraklarının ucuna Kuran sayfalarını bağlatarak "Allanın kitabı sizinle bizim aramızda hakem olsun." diye bağırması sonucu Hz. Ali'nin ordusu saldırıyı durdurdu. Bu şekilde Amr'ın hilesi işe yaramış ve iki taraftan hakemler seçilmiş, bir sonuca ulaşılammıştır. Burada Hz. Ali'nin ordusundan ayrılan bir grup da Hariciler adını almışlardır. Böylece müslümanlar Hz. Ali yandaşları, Muaviye yandaşları ve Hariciler olmak üzere üçe bölünmüş oluyorlardı. Hz. Ali vefatından önce Haricilere yönelik askeri bir hareket düzenlemiş, önemli bir bölümünü yok etmişti. 24 Ocak 661'de ise Hz. Ali, İbn Mülcem adlı bir harici tarafından uğradığı saldırı sonucunda şehid olmuştur.

- Bu şekilde Emevi hükümdarı Muaviye iktidara yönelik siyasal amaçlarını ne pahasına olursa olsun elde etmeye uğraşmış, Sıffin'de Hz. Ali'ye yenileceğini anlayınca hileye başvurmuş ve Hz. Ali'nin vefatı ile Emevi saltanatını kurma amacına ulaşmıştır. Hz. Ali'nin vefatı sonrası Şam ve Mısır dışında bütün eyaletler Hz. Hasan'a biat etmişlerdi. Muaviye kendi iktidarı için tehlikeli saydığı Hz. Hasan'ı zehirletmekten de çekinmedi. Muaviye, Ehli Beyte ve Hz. Ali yandaşlarına her türlü eziyeti yaptırmış, camilerde Hz. Ali'ye lanet okutmuş ve kendisinden sonra oğlu Yezid'in halife olmasını sağlamak yoluna gitmişti. Hz. Hasan'ın zehirletilmesiyle Yezid'in önünde en büyük engel olarak Hz. Hüseyin bulunmaktaydı.

- Hz. Hüseyin ve beraberindekiler Kerbela'ya geldiklerinde hem susuz bırakılmış, hem de binlerce kişilik ordu tarafından sarılmış durumdaydılar. Yezid'in Küfe valisi Ubeydullah, Hz. Hüseyin'in geri dönmek, Yezid'le görüşmek veya islam sınırlarından birine gitmek isteklerinden hiçbirini kabul etmedi. Esasen onun görevi Yezid'in emrini yerine getirmek, yani Hz. Hüseyin'i öldürmekti. Çünkü biliyordu ki Hz. Hüseyin yaşadığı sürece efendisi Yezid'e rahat yoktu. Sözde müslümanlardan oluşan koskoca bir

ordu iktidar uğruna kendi dinlerini kuran Peygamberin torununu ve ailesini katletmeye kararlıydı.

- Kerbela olayı yüzyıllara damgasını vurmuş bir tarihsel olaydır. Bu olay o zamanki müslüman memleketleri halklarını o kadar etkiledi ki Emevi saltanatı kökünden sarsıldı. Kerbela Olayı İran ve Hicaz'da duyulunca halkta Emevilere karşı büyük bir kin oluştu ve isyan hareketleri başgösterdi. Yezid'in Mekke ve Medine'ye saldırması ise bardağı taşıran son damla oldu. Özet olarak, camilerde Hz. Ali'ye küfür ettirilmesi, önce Hz Hasan'ın daha sonra da Hz. Hüseyin ve ailesinin ki Peygamberin soyu onlardan devam ediyordu, acımasızca öldürülmeleri, Emevi Hanedanına karşı muhalif bir düşünsel ve siyasal temeli olan bir harekete yol açtı. Bu harekete Hz.Ali yandaşlığı veya Alevilik demek mümkündür.

Alevi: (sayfa 62)

Der Name der Alevis oder Kızılbaşs, was soviel wie Rotköpfe heist, hat unter den Sunniten einen anrühigen Klang.

Ardıç Kuşu: (sayfa 40)

Ersever'in şiirlerinden birinde “ardıç kuşu nağmeleri sokağı” deyişi geçiyor.

- Kara tavukgillerden, Avrupa ve Aysa ormanlarında yaşayan, sırtı kahverengi, karnı ak, kuyruğu kara bir kuş türü. Beslenme için alet kullanırlar. Taşları çekiç gibi kullanarak salyangozların kabuklarını kırarlar.

Wacholderwögellieder: (sayfa 51)

In einem von Ersevers Gedichten kommt der Ausdruck <Strasse der Wacholdervögellieder> vor.

- **Wacholderwögel:** Ardıç kuşu

Asa: (sayfa 41)

Sana demir pabuçlar ve demir asa gerek.

- Baston.
- Musa peygamberin sihirli bastonu.

- Yahudi inançlarına göre bu asa ona Medyen'de armağan eden ihtiyara melekler tarafından verilmiştir. Musa bu asayla bir çok mucize gerçekleştirmiştir. Bu mucizelerden en ünlüleri Firevun'un önünde yere atılan asanın yılanı dönüşmesi ve Firevun'un ordulandan kaçarken denize vurulan asanın denizde oniki yol açmasıdır.
- Bazı ülkelerde, hükümdarların, mareşallerin, din adamlarının güç sembolü olarak törenlerde taşıdıkları bir tür ağaç veya metalden değnek.
- İhtiyarların baston yerine kullandıkları uzun sopa.

Stock: (sayfa 53)

Du solltest eiserne Schuhe haben und einen eisernen Stock.

- Değnek, baston.

At Arabası: (sayfa 31)

Üsküdar'daydı, at arabalarının bir durağında

- Atın arkasına bağlanan, atın gücüyle yürüten, insan veya yük taşımaya yarayan tekerlekli kasa.

Pferdedroschken: (sayfa 38)

Es war in Üsküdar, an einer Haltestelle für Pferdedroschken.

- **Droschke:** Fayton, kira arabası.

Avlu: (sayfa 9)

Turgut da dışarı avluya çıkıyordu.

- Bir yapının veya yapı grubunun ortasında kalan üstü açık, duvarla çevrili alan, hayat.

Hof: (sayfa 7)

Ich stelle das Teewasser auf, und Turgut ging in den Hof hinaus.

- Avlu.

Ayyıldız: (sayfa 12)

Yeşil göz boyası sürüyor, ayyıldızlı gümüş küpeler takıyordu.

- Türk bayrağının simgesi.

Halbmond und Stern: (sayfa 11)

Sie trug grüne Lidschatten und silberne Ohrringe mit Halbmond und Stern.

- **Halbmond:** Yarımay

- **Stern:** Yıldız

Ayet: (sayfa 36)

Oysa Kuran, altıbinaltıyüzaltmışaltı ayettir.

- Kuran surelerini oluşturan kısımlardan her biri.
- Kuran'da durak işaretleri arasındaki cümle ya da ifadeler.

Vers: (sayfa 45)

Der Koran aber besteht aus sechstausendsechshundertsechsunsechzig Versen.

- Mısra, dize, beyit, ayet, fıkra.

B

Bacı: (sayfa 66)

Sevim'le o, bacı-kardeş gibiydiler.

- Büyük yada küçük kız kardeş.
- Bir evde uzun süre çalışan, o evin kişisi gibi olan yaşlı hizmetçilere verilen isim.
- Tarikat şeyhlerinin karısı.
- Kadınlara söylenen bir seslenme sözü.

Schwester: (sayfa 88)

Sevim und er seien wie Bruder und Schwester.

- Kızkardeş.

Bakır Tepsi: (sayfa 42)

Büyük işlemeli bir bakır tepsiden ve açılıp kapanan alçak bir sehpadan yapılmıştı.

- Bakırdan yapılmış ve üzerinde süslemeler bulunan Türklere has tepsi.

Kupferplatte: (sayfa 54)

Nur im Esszimmer gab es noch ein Sofra, das aus einer grossen gravierten Kupferplatte und einem zusammenlegbaren, niedrigen Holzgestell bestand, und dazu Sitzkissen.

- Sini, tepsi.

Balık Pazarı: (sayfa 10)

En çok balık pazarına gitmeyi seviyordum.

- Balıkların ve deniz ürünlerinin satıldığı pazar.

Fischmarkt: (sayfa 8)

Am liebsten ging ich auf den Fischmarkt.

- Balık pazarı.

Basma: (sayfa 84)

Sevim eski bir şalvar giymişti, çiçekli bir basmadan.

- Üzerinde bası ile yapılmış renkli biçimler bulunan pamuklu kumaş türü.
- Bu kumaştan yapılmış olan.
- Kitap, gazete gibi basılmış şeyler.
- Gübre, tezek.

Pluderhose: (sayfa 114)

Sevim trug alte Şalvar, Pluderhosen aus geblümter Baumwolle.

- Şalvar.

Bayram: (sayfa 48)

Amerikalı bana burada Türk Devrinde de büyük bayramlar kutlandığı doğru mu diye sordu.

- Müslümanların yakınları ile görüşüp, büyükleri ziyaret ettikleri özel günleri. Ramazan ve kurban bayramları olmak üzere senede iki defa kutlanır.

Fest: (sayfa 63)

Der Amerikan fragte mich, ob es stimme, dass hier auch in der türkischen Zeit die grossen Feste stattgefunden hätten.

- Bayram, festival, şenlik.

Bayramlık: (sayfa 33)

Bir davulcu bir zurnacı geliyor, arkalarında da bayramlıklarını giymiş insanlar.

- Bayramda kullanılan, bayrama özgü olan.
- Bayramlarda verilen armağan.

Festtagsmaessig Kleidung: (sayfa 41)

Dann sind die Trommler und ein Flötenspieler gekommen und hinter ihnen viele festtagsmæssig gekleidete Leute.

- Festtag: Bayram günü.
- Mæssig: Ölçülü.
- Kleidung: Giysi, kıyafet.

Bektaşî Tarikatı: (sayfa 12)

Hacı Bektaş Veli'nin. Bektaşî Tarikatının kurucusu olduğunu açıklıyordu.

- 13. yüzyılda kurulan büyük Türk tarikatıdır. Hacı Bektaş Veli tarafından kurulmuştur ve halifesi de Balım Sultan'dır. Türklerin melâmet anlayışının ürünüdür. En ünlü ve etkili Türk tarikatıdır. Düşünce kaynakları Yesevilik, Babailik ve Şia-i isna aşariyâ'ya dayanır. Eski Türklerin dini Samanlık özlemiyle Sünni Müslümanlığa bir tepki olarak doğmuştur. Zamanla aym yolda ilerleyen Kalenderilik, Hayderilik, Abdallık ve Hurufilik gibi çeşitli Türk tarikatlarını içine çekmiş ve eritmiştir. Eşitlik, kardeşlik, mallarda ortaklık güden toplumcu yanı, Bâtını karakterini belirtir. Gizli ve kapalı bir tarikattır, ancak bağlılarının bildiği sırları vardır. İlkelerine göre her insan bilgeliğe erişmiş değildir, gereken bilgi ve olgunluğa erişen kutup adını alır.

Derwischordens der Bektashis: (sayfa 11)

Und wie immer erklärte sie mir zuerst, daß Hacı Bektaş Veli der Begründer des Derwischordens der Bektaschis gewesen sei.

Bıngıldak: (sayfa 22)

Kafasında, pis kanı akıtmak için çocukluğunda bıngıldaklar arasında açılan kesiklerin izi hala görülebiliyordu.

- Kafatası kemikleşmeden önce kemiklerin birleşme yerlerinde bulunan kıkırdak bölümü.

Fontanelle: (sayfa 25)

Auf seinem Kopf konnte man noch die Narben der Schnitte sehen, die man ihm als Kind zwischen den Fontanellen gemacht hatte, um das böse Blut ausrinnen zu lassen.

- Tepe damgası, bıngıldak, imik.

Bilgelik: (sayfa 31)

Acıdan bilge olunmadığı gibi ve ağıtla ecele daha iyi ölü sunulmamıştır.

- Bilgili, iyi ahlaklı, olgun ve örnek kimse, hakim.
- Bilgelik terimi, tarih boyunca çeşitli anlamlarda kullanılmaktaydı. Felsefenin ilk adı bilgelikti. Antikçağ Yunan felsefesinde bilgelik, akla uygun davranmaktır. Sokrates bu terimi kendini tanımak anlamında kullandı. Stoacılara göre bilgelik, doğaya uygun davranmaktır. Bilgelik, bilgenin niteliği olduğuna göre aynı zamanda ahlâklı olmayı ve örnek insanlığı da içerir. Epikuros'a göre de bilgelik erdem yoluyla varılan yüksek bir sarsılmazlık durumudur, salt dinginlik ve aldırmazlıktır. Tanrıbilimsel anlamda bilgelik, Tanrılık bir niteliktir ve Tanrı'ya özgüdür. Felsefi düşünceye ünlü yedi bilgesinin -ki ilk Yunan düşünürü olan Thales de bunlardan biriydi, Ozdeyişleriyle antikçağ Yunan felsefesi bir bilgelik felsefesidir ve bilgelik anlayışına göre bilgelik erdemsel ülküyü gerçekleştirir, en üstün iyidir ve mutluluktur. Bilgelik tarihsel bir olgudur ve çağdaş bilginlikle karıştırılmamalıdır.

Weise Geworden: (sayfa 38)

Aus Leiden nicht weise geworden, und Klagen würden dem Tod keine besersenen Leichen bieten.

Bismillah: (sayfa 15)

Süslü yazıyla bir Bismillah'tı bu.

- 'Bağışlayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla' anlamındadır.

Bismillah: (sayfa 15)

Es war eine in Zierschrift geschriebene Bismillah.

Boyunduruk: (sayfa 9)

Sevim yalınayak dışarı çıkıyor, onun omuzlarındaki bir boyunduruğa asılı tepsilerden tabağına biraz koyduruyordu.

- Çift süren veya arabaya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen bir tür ağaç çember.
- Kapı veya pencere vb. açıklıkların üzerine konulan ağaç, taş veya beton kiriş, lento.

- Mengenenin üst yanındaki kemer biçimli bölüm.
- Zulüm ve zorbalık baskısı, esaret.
- Güreşte hasmın başını koltuk altına alıp boynuna kol dolama oyunu.

Schultern: (sayfa 7)

Sevim lief barfuss hinaus und liess sich aus einer der Schlüsseln, die ihm an einem Joch von den Schultern hingen, etwas auf ihren Teller geben.

- Omuzlamak.

Börek: (sayfa 16)

Sonra eve döndüğümde elinde bir tabak yaprak sarması ya da börek, önümde durur, beni yemeğe zorlardı.

- Açılmış hamurun veya yufkanın arasına, peynir, kıyma ıspanak gibi şeyler konularak pişirilen çeşitli biçimlerde hamur işi.

Pastete: (sayfa 17)

Wenn ich dann kam, stand sie mit einer Schlüssel gefüllter Weinblätter oder mit Pasteten von mir und zwang mich, sie zu essen.

- Poğaç.

C

Cami: (sayfa 15)

En belli başlı nesneleri resmediyor, camiler, gemileri, şamdanları, testileri, ve derviş takkelerini.

- Müslümanların namaz kılmak için toplandıkları yer.
- Kabe, tek olan Allah'ın evi olduğu için, İslam bunun yerine başka bir yer aramak prensip olarak yoktur. İşte bunun için Mekke'de Hz.Muhammed ve İslamiyeti kabul eden herkes, ibadet etmek için Kabe'ye gidiyordu. Aynı şekilde, İslam'dan önce Mekkelilerin yaptığı gibi, onlar da kabeyi tavaf ediyor, etrafında dönüyorlardı. Daha

sonra siyasi sebeplerden dolayı Kabe'de ibadet yapılamadı ve camiler inşa edildi.

- İslam'ın başlangıcında, Mekkeliler Müslümanlara karşı kayıtsızdılar fakat daha sonra müslümanlara işkence yapmaya başladılar. Bu işkenceler, bilhassa Mekke'ye yerleşmiş olan yabancı Müslümanlara tatbik ediliyordu. İslam'ın büyük müfessir, müverrih ve muhaddisi olan İbn Kesir eserinde, İslam'da ilk mescidin Ammar B. Yasir tarafından yapıldığını söyler.

Moscheee: (sayfa 15)

Es gibt verschiedene Gruppen von Bildern. Die unanfechtbaren stellen Gegenstände dar, Moscheen, Schiffe, Leuchter, Krüge, und Derwischmützen.

- Cami.

Camuz: (sayfa 100)

Sarığ da kırmızıymış ve her iki yanına camuz boynuzları tutturmuşmuş.

- Manda.

Wasserbüffels: (sayfa 136)

Auch sein Turban sei rot gewesen, und er habe an den beiden Seiten die Hörner eines Wasserbüffels befestigt gehabt.

- Manda, su sığırı.

Cemiyet: (sayfa 38)

Sık sık yüzmeye gitmek isterdim, ama plajların çoğu öyle uzaktı ki otobüse binmeye üşeniyordum, oysa kolay ulaşılabilir olanların hepsi kulüplere ya da cemiyetlere aitti.

- Topluluk, toplum.
- Düğün, dernek.

Vereinigung: (sayfa 49)

Oft wollte ich schwimmen gehen, aber die meisten Strände waren gerade so weit we dass ich davor zurückscheute, die Autofahrt auf mich zu nehmen, während alles, was

leichter erreichbar war, Clubs oder Vereinigungen gehörte.

- Birleştirme, kavuşma, dernek, federasyon.

Cevanmerdan: (sayfa 109)

Fütüvvetten ve cevanmerdandan bilindiğine göre gruplar oluşturan ve semtlerin bir çoğunu elinde tutan bu kimseler, genç adamlardı.

- Yiğitler, babayiğitler.
- Eli açıklar, bonkörler, cömertler.

Cevanmerdan: (sayfa 149)

Soviel man von der Futuwwa und den Cevanmerdan weiß, waren es junge Mænnen, die sich zu Bündnen zusammenschlossen und ganze Stadtviertel in ihrer Hand hatten.

Ç

Çarık: (sayfa 75)

Bütün bu harçlarla ise zaten çarık bile pişse lezzetli olur.

- Ham deriden yapılma, kenarları kıvrılıp iki ucu dikilen köylü ayakkabısı.
- At arabasında, araba yokuş aşağı giderken tekerleği frenlemek için altına sürülen demir levha.

Schuh: (sayfa 101)

Mit all diesen Zutaten aber schmeckt auch ein alter Schuh recht gut.

- Ayakkabı, kundura.

Çember: (sayfa 100)

Bir şehirden ötekine, meydanlarda bir çember oluşturur çalarlarmış.

- Kadınların başlarını kapatmak için kullandıkları örtü, yazma.
- Kadınların saçlarını toplamak için başlarına geçirdikleri, bir şakaktan ötekine

uzanan ince kasnak.

- Fıçı gibi şeylerin dağılmaması için etrafına geçirilen kuşak.
- Çocukların değnekle vurup çevirerek arkasından koştukları, tekerlek biçiminde oyuncak.

Kreis: (sayfa 136)

So seien sie von Stadt zu Stadt gezogen, hætten sich auf den Plätzen im Kreis herum aufgestellt und gespielt.

- Daire, yörünge.

Çoban: (sayfa 37)

Kuzulardan, çobanlardan, sevenlerden, sevgililerden, vadilerden, dağlardan, nehirlerden ve ölümden söz ediyorlardı.

- Koyun, keçi, sığır, manda sürülerini otlatan kişi.

Hirte: (sayfa 47)

Sie handelten von Lämmern und Hirten, von Liebenden und Geliebten, von Tälern, Bergen, Flüssen und vom Tod.

- Çoban.

D

Davulcu: (sayfa 33)

Sonra bir davulcuyla bir zurnacı geliyor, arkalarında da bayramlıklarını giymiş insanlar.

- Davul çalan kimse.
- İslam dininde mübarek Ramazan ayında oruç tutmak amacıyla gece yemek yemek için, sokaklarda davul çalarak insanları uyandıran kimse.

Trommler: (sayfa 41)

Dann sind die Trommler und ein Flötenspieler gekommen und hinter ihnen viele festtagsmæssig gekleidete Leute.

- Trampetçi.

Def: (sayfa 69)

Def sesini daha uzun süre duymuştum, onun hangi yöne doğru uzaklaştığını söyleyemedim.

- Zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından yapılmış çalgı.
- Kadınların düğün ve bayram gibi sevinç günlerinde, toplu bulundukları sırada çaldıkları, yuvarlak kasnağa gerilmiş, deriden ibaret bir eğlence aletidir. İslamiyetin evrensel mesajı, insan hayatının bütün evrelerini kapsar. Doğum Öncesi, çocukluk, gençlik, evlenme , aile yuvası içinde sevinçli veya üzüntülü bütün yaşama devreleri hakkında İslam'ın öğretimi vardır. Üzüntülü ve kara günlerde kadere teslimiyetle teselli bulan Müslümanlar, sevinçli günlerinde de bunun tezahürü olan nezih eylentiye meyillidir. İnsan hayatında sevincin sembolü olan iki vakit önemlidir; Evlenme merasimi ve bayramlar, sahabe devrinde de her iki sevinç zamanında da önceki alışkanlıkların görüntüsü olarak def çalınmıştır. Hatta bunun üzerine hadisler de vardır.

Tamburin: (sayfa 93)

Ich glaubte noch lange den Ton des Tamburins zu hören, ohne sagen zu können, in welche Richtung er sich entfernte.

- Tef.

Demlik: (sayfa 73)

Turgut ayağa kalktı ve demliğe çay doldurdu.

- İçinde çay demlenen emzikli kap.

Kanne: (sayfa 98)

Turgut stand auf und füllte Teeblätter in die kleinere Kanne.

- İbrik.

Derviş: (sayfa 30)

Biz Tatar kadehlerimizi doldurduktan sonra şehrin şerefine, onun eski dervişlerinin şerefine içtik.

- Bir tarikata girmiş, onun yasa ve törelerine bağlı kimse, alperen.
- Yoksulluğu, çilekeşliği benimsemiş kimse.
- Alçak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse.
- Kırlangıç balığının pek küçüğü.

Derwisch: (sayfa 37)

Wir tanken, nachdem die Tatarin uns eingeschenkt hatte, auf die Stadt und alle ihre einstigen Derwische.

Divan: (sayfa 45)

Haberiniz olsun ki, yüce divan sabah toplandı.

- Yüksek düzeydeki devlet adamlarının kurdukları büyük meclis.
- Divan edebiyatı şairlerinin şiirlerini topladıkları eser.
- Sedir.
- Meclis.

Divan: (sayfa 59)

Und sei es euch gesagt, es hat der hohe Divan, auf morgen sich vertagt.

Divan Edebiyatı: (sayfa 15)

Bizim geleneğimizi, minyatürlerden ve Divan Edebiyatı'ndan çok bu resimlere ve dervişlerin edebiyatına dayandırmak mümkün.

- 13. yüzyılın sonlarından, 19. asrın ikinci yarısına kadar devam etmiş, düşünce yapısını İslam dininden, tasavvuftan, Arap ve Fars Edebiyatı'ndan, estetik kalıplarını ise Arap ve özellikle de Fars Edebiyatı'ndan almış, Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların büyük ölçüde yer aldığı, kendine has sanat anlayışı, sınırlı duygu dünyası olan Türk Edebiyatına 'Divan Edebiyatı' denir. Yeni edebiyattan ayrılması düşüncesiyle, Edebiyat-ı Kadime ve Şi'r-i Kundema denilmiştir. Fakat daha çok Divan Edebiyatı adıyla anılır. Bunun nedeni, şairlerin şiirlerini topladıkları eserlere 'divan' denilmesidir. Divan edebiyatı beyit bütünlüğüne dayanır. Bir beyit çeşitli anlamlarla yüklü olabilir. Mananın daha önceden söylenmemiş olmasına özen gösterir. Bazı ortak kalıplan vardır. Aşk-maşuk-aşık üçgeni bunların başında gelir. Buna bazen rakipte eklenir. İster beşeri, ister ilahi olsun şiirde aşk esastır.

Divanliteratur: (sayfa 15)

Aus den Bildern und der Literatur der Derwische läßt sich eher eine Tradition für uns ableiten als aus der Miniaturmalerei und der Divanliteratur.

E

Ecel: (sayfa 31)

Acıdan bilge olunmadığı gibi ve ağıtla ecele daha iyi ölü sunulamamıştır.

- Hayatın sonu, ölüm zamanı.
- İslam dininin kutsal kitabı Kuran, her varlığın başı ve sonu bulunduğunu ve her varlığın yaşamı için bir süre saptandığını bildirir, buna göre her varlık eceli geldiğinde son bulacaktır. Allahtan başka her şey fanidir, sadece Allah bakidir. Yine Kuran'da, her varlığın sadece belli bir süre için var edildiği yazılıdır, demek ki bu süre ve dolayısıyla ecel, önceden saptanmıştır.

Tod: (sayfa 38)

Aus Leiden nicht weise geworden, und Klagen würden dem Tod keine beserssen Leichen bieten.

- Ölüm, vefat, şehit olma, şahadet.

Elif: (sayfa 14)

Gözyaşı deryasının sağ adacığında uzun bir elif yükseliyor.

- Osmanlı hüruf-ı hecesinin birinci harfi.
- Allah adının ilk harfi olduğu için kutsallığına inanılan harf. İslam tasavvufuna göre de elif, Allah'ın varlığını simgeler.

Elif: (sayfa 14)

Aus der rechten Insel des Tränenmeers ragt ein hoch gezogenes Elif, aus dem Rauch fährt und das von einem Blitz umzuckt wird.

Entari: (sayfa 69)

Beyazıt Camiinin önünde uzun entarisi ve başındaki sarığıyla bu adam, bütün Avrupai giyimli insanlar arasında öyle tuhaf etki yapıyordu ki.

- Eskiden üste giyilen iki tarafı yırtmaçlı, geniş kollu, iç etekliği uzun gömlek gibi elbisenin adıydı. Bunların en güzeli sarayda mahfuz Bayezit'in Bursa kumaşından yapılmış entarisidir ki teşhir için Londra'ya gönderildiği zaman iki yüz bin lira değer biçilmiştir. Gece yatarken giyilenlerine gecelik yada gecelik entarisi denilirdi.
- Genellikle tek parçalı kadın giyeceği.
- Erkeklerin giydiği uzun, düz üstlük.

Gewand: (sayfa 92)

Hier, von der Bayezit-Moschee, wirkte der Mann in seinem langen Gewand und dem Turban auf dem Kopf unter all den europæischen ge kleideten Leuten so ungewöhnlich, als wäre er wirklich zu Fuß aus Indien gekommen.

- Elbise, giysi.

Eskici: (sayfa 9)

Gözlerimi açtığımda şehirdeydim ve kapının önünden bir eskici geçiyordu.

- Genelde el arabasıyla sokaklarda dolaşarak kullanılmış eşyaları alıp karşılığında para veya yeni eşya veren kimse.
- Eski ayakkabıları onaran kimse.

Trödler: (sayfa 7)

Wenn ich aufwachte, war ich in der Stadt, und am Haus ging Trödler vorbei, der seinen Spruch aufsagte.

- Eskici, mıymıntı.

F

Ferman: (sayfa 99)

Üzerinde beyaz yazıyla Bismillah'dan başka onun hocalık izni yazılı yeşil bir fermanı bu.

- Buyruk, emir.
- Osmanlı İmparatorluğu'nda padişahın verdiği, uyulması gerekli hükümleri taşıyan yazılı buyruk, yarlık.
- Padişah'ın bir iş veya gereklilik ile ilgili arzusunu gösteren yazılı emri. Kelime Farsça'dan gelmiş olup, "emir, buyruk" manalarına gelmektedir.
- Ferman ilk olarak İslâmiyeti kabul eden İlhanlılarda daha sonra ise Osmanlılarda kullanılmıştır. Padişah yazdırdığı yazıya kendi tuğrasını basarak bir resmi emir çıkarmış olur.

Padişah'ın bu emrine "Ferman-ı Hümayun veya Ferman-ı şerif'de denmektedir.

- Fermanın kendine has şartları ve özellikleri vardır. Öncelikle gönderilen mesajın Ferman olduğu belirtilir. Ferman'ın gönderildiği kişiye dua ve niyaz edilir. Ferman'ın

gönderiliş sebebi, Ferman çıkaranın arzusuna açıklandıktan sonra fermanın çıkarıldığı gerekli emir verilir. Söylenmesi ve yapılması istenen şey açıklanır, Ferman'da istenilen şeyin yerine getirilmesi ve muvaffakiyeti için dua edilir ayrıca fermanın tarihi ve gönderildiği yeri belirtilir (M. Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I, 607).

- Osmanlılarda hükümdarın tuğralı fermanı, içindeki bilgi ve malumatın çeşidine göre; hüküm, biti, misâl, tevki, nişan, berat, menşur ve yarlğ denilirdi. Bunların hepsi padişahın yazılı emrine delil teşkil eden kelimelerdi.

- Fermanlar çok çeşitli sebeplere göre çıkarılırdı. Meselâ Fatih Sultan Mehmet dönemi hakkında 1951-52'de tedavüle çıkarılan akçeler ile ilgili bir ferman'a göre, "darphane amih", yeni akçeleri Anadolu vilayetleri sarraflar ve yasakçılar aracılığı ile gönderir. Akçe naklinin güvenliğini sağlamak amacıyla Sancakbeylerine, Kadılara, Tımar Sahiplerine Kethüdaların güzergâh üzerinde emniyet tedbirlerini alması istenerek geceleri konaklamalarda keşif yapması

emredilmiştir. Sultan, herhangi bir şekilde emrinin ifasında ihmâl gösterenlere ağır cezalar verir.

- Fermanlar, Osmanlılardan önce Anadolu Selçuklu Devletinde de vardı. Anadolu Selçuklu devleti İlhanlılara bağlı olduğundan Han, Selçuk Hükümdarına kılıç, hil'at, murassa külah ve bir de ferman göndermiş ve Nâib Şemsüddin İsfahani'yi kendi tarafından Memalik-i Rum'a hâkim yapıp eline bir de Yarlğ vermişti.

Ferman: (sayfa 135)

Es war ein grüner Ferman, auf dem in weißer Schrift außer der Bismillah noch seine Lehrerlaubnis stand.

Folklor: (sayfa 37)

Bu kıyafet bir folklor grubunun gardrobundan çıkma gibiydi.

- Halk bilimi.
- Folklor, bir gelenek bilimidir ve eski, devamlı, yaygın olan halk sanatlarını ve de

halk endüstrisini inceler.

- Siyasi ve sosyal bilimlerin köken kitabıdır.
- Uygar yaşamda halk yaşayışını inceler. Folklor, hiçbir aydının öğretmediği ve halkın kendi kendine öğrenmiş olduğu efsane, öykü, halk şarkıları, bilmece, söz düzeni vb. gibi birçok bilgileri kapsar. Kısaca, folklor az gelişmiş ulusların inanış, gelenek, göreneklerinin ansiklopedisidir.
- Bu deyim, önce İngiliz bilgini W.John Thomas tarafından 1846 yılında athenaeum dergisine yazdığı bir mektupta kullanılmıştır. İlk folklor derneği de 1878 yılında Londra'da kurulmuş ve başkanlığına da bu bilgin getirilmiştir. Geniş anlamda halk kültürünün saptanması ve incelenmesi demek olan folklor bölgesel etnoloji de denir.

Volkstanzgruppe: (sayfa 47)

Die aber aussah, als stamme sie aus dem Fundus einer Volkstanzgruppe.

- **Volkstanz:** Halk dansı.
- **Gruppe:** Grup, takım, ekip.

Fütüvvet: (sayfa 108)

Belki de daha o zamandan Ahilik olarak o zamandan fütüvvet adı altında var olarak, Horasanlı pirlar tarafından kurulmuşlardır.

- Alçak gönüllülük, yiğitlik, eli açıklık, başkalarını sevmek, dünya malına önem vermemek, hoşgörü vb. ahlaki temellere dayanan, Anadolu'da 8.

yüzyıldan sonra ortaya çıkan, kısa süre içinde de bütün İslam ülkelerinde benimsenip, yayılan, zanaatçı ve esnaf birliklerine verilen isim.

- Herkese karşı insaf göstermek, kimseden insaf istememektir.
- Kendi yaptığın iyiliği küçük görüp, başkalarının sana yaptığını büyük görmektir.
- İttika ile beraber yüz güzelliği, emanetle beraber söz güzelliği, vefa şartıyla kardeşliktir.

Futuwwa: (sayfa 148)

Vielleicht schon damals als Ahitum unter dem Namen Futuwwa existierend, von den Pirs aus Horasan begründet.

G

Gelenek: (sayfa 15)

Bizim geleneğimizi, minyatürlerden ve divan edebiyatından çok bu resimlere ve dervişlerin edebiyatına dayandırmak mümkün.

- Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, anane.
- Eski kuşaklardan yeni kuşaklara aktarılan her türlü töre ve davranış biçimi.

Tradition: (sayfa 15)

- Gelenek.

H

Ha: (sayfa 14)

Ortada Arap Harfi Ha'yı resmeden bir baş duruyor.

- Elifbâ-yı Osmaninin sekizinci harfi.

Arabischen Buchstaben Ha: (sayfa 14)

In der Mitte liegt ein Kopf, der den arabischen Buchstaben Ha darstellt.

Hacı: (sayfa 86)

Habibullahlar, hacılar ve pirlar, melek, şeytan ve cinler neye yarayabilirler ki?

- Hacca giden, Kabe'yi ziyaret eden, hacı.
- Arap halkından olanlara verilen ad.

Hadschis: (sayfa 116)

Habibullahs, die Hadschis und Pirs, die Engel, Teufel und Dæmonen, wozu sollen die gut sein?

Hamal: (sayfa 11)

İnsanın yolundan çekilmesi gereken hamalların artışından belki bakırcıların çekiş seslerinden...

- Ücretle yük taşıyarak geçinen kimse.
- En ucuz, en niteliksiz şarap.
- Taşıyıcı.

Lasttraeger: (sayfa 9)

Ich weiss nicht, woran es lag, am Zunehmen der Lastträger, denen man ausweichen mußte, am Hæmmern der Kupferschmiede, an den vielen Wasser- und Sorbet-verkäufern oder an den Blicken der Leute, die so etwas wie eine Zielrichtung erkennen ließen.

- Hamal.

Hanedan: (sayfa 93)

Osmanlı Hanedanı'na ve batılı valilerine karşı son direnişi anlamını da taşıyordu.

- Mükrim, misafirperver, kapısı açık anlamında kullanılan bir tabirdir. Farsça bir kelime olmak itibarıyla sözlük anlamı soy, ocak, asil ve necip aile demektir.
- Hükümdar, devlet büyüğü vb. bir kişiye dayanan soy, büyük aile.
- Belli ve büyük bir soydan gelen.
- Eli açık ve konuksever.

Dynastie: (sayfa 126)

Der Kampf um soziale Gerechtigkeit, kaum kaschiert von religiösen Vorstellungen, bedeutete gleichzeitig das letzte Sich-zur-Wehr-Setzen der turkmenischen Fürsten und ihrer Stämme gegen die immer mehr dem Balkan zugewandte Dynastie der Osmanen und ihres westlichen Anhangs.

- Hanedan.

Harabe: (sayfa 23)

O yanındayken, bu hallerde yapılabilecek en aptalca işi yaptın, onun önünden koşup harabelere daldın.

- Eski çağlardan kalmış şehir veya yapı, ören, kalıntı.
- Yıkılmış veya yıkılmaya yüz tutmuş yapı, yıkı.

Ruine: (sayfa 26)

Aber als er dann neben dir stand, hast du das Dummste gemacht, was man in so einem Fall machen kann. Du bist vor ihm davongerannt, geradewegs in die Ruinen hinein.

- Harabe.

Hazret: (sayfa 30)

Hazret bunu görünce Kadıncık Ana'ya, kendisinden üç oğlu olacağını söylemiş.

- Yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan.
- Adı söylenmeyen bir kimseden söz edilirken kullanılan bir söz.
- Genellikle erkekler arasında senli benli konuşmalarda kullanılan bir seslenme sözü.

Er: (sayfa 30)

Als er das sah, sagte er zu Kadıncık Ana, dass ihr von ihm drei Söhne würdet.

Helva: (sayfa 109)

Eline, beline ve diline hakim olmak, ve tarikata giriş töreninde helva pişirilmesi, Bektaşilerde tekrar ortaya çıkar.

- Şeker, yağ, un ve irmikle yapılan Türk tatlısı.

Helva: (sayfa 148)

Auch das Hüten von Hand, Lenden und Zunge und das Kochen von Helva zur Feier der Aufnahme in den Orden finden sich bei den Bektaschis wieder.

Hevenk: (sayfa 10)

İri balıklar buzların üstünde sanki sedyelere yatırılmış gibi dururlardı, orta büyüklüktekileri ise solungaçlarından ipe dizilmiş hevenkler halinde asarlardı.

- Bir ipe, bir çubuğa geçirilmiş, dizilmiş veya birbirine bağlanmış yan meyve veya sebze bağı.

Schlüsselbund: (sayfa 8)

Wie aufgebahrt lagen die größeren Fischmarkt auf Eis, während man den mittleren Drahtschlingen durch die Kiemen gezogen und sie aufgehängt hatte, wie an einem Schlüsselbund.

- Anahtar destesi.

Hoca: (sayfa 57)

Yeşil perdenin altında bir hocaya rastladım.

- Müslümanlıkta din görevlisi.
- Öğretmen.
- Akıl öğretmek, öğüt veren kimse.

- Medresede öğrenim gören sarıklı, cübbeli din adamı.

Molla: (sayfa 76)

Unter dem grünen Plastikvorhang stieß ich mit einem Molla zusammen.

Hüma Kuşu: (sayfa 40)

Hüma kuşunun gölgesi kime deyse o padişah olurmuş.

- Başına konduğu kimseye mutluluk getirdiğine inanılan talih kuşu, devlet kuşu.

Huma Vogel: (sayfa 51)

Wen der Schatten des Huma-Vogels berührte, der wurde Padischah.

I

İftar: (sayfa 41)

Ramazanda iftar eder gibi yemek yiyorlarmış.

- Oruç açma, oruç bozma.
- Oruç açma zamanı.
- Ramazanda akşam yemeği.

Fastenbrechen: (sayfa 53)

Abends gingen sie in ein Restaurant und aßen wie im Ramazan beim Fastenbrechen.

- İftar.

İbadet: (sayfa 55)

Kadınların ibadet yeri olan ve camiye yaptıran saygın kişi için olan balkona çıkarmak istedi.

- Allah'ın buyurduklarını yerine getirme, Allah'a yönelten saygı davranışı, tapınma.
- Ayin, kült. İbadet yüce Allah'a karşı gösterilecek saygı, tazim ve hürmet

demektir. Buna kısaca kulluk da diyebiliriz. İnsan sadece Allah'ın kulu

olduğunu idrak eder, yalnız ona ibadet eder ve yalnız ondan yardım isterse dünya ve ahiret saadetine kavuşur. İbadet, Allah'ın emirlerini yerine getirmek, yasakladığı bütün haramlardan uzaklaşmak manasmdadır. Bu, Allah için cihad etmek, namaz kılmak, oruç tutmak, yahut kafirlere benzememek, içkiden, kumardan ve diğer kötülüklerden uzaklaşmak gibi neticeler doğurur.

- İnsanlar Allah'a kulluk görevlerini yerine getirmek ve O'nun yüceliğine sarılmakla huzur bulurlar. Çekilen bela, sıkıntı ve musibetler ibadet sayesinde hafifler. Zaten mümin her türlü iyiliğin ve her türlü kötülüğün Allah'ın yaratmasıyla doğduğunu, yine her türlü nimetin insana Allah tarafından ihsan edildiğini bilerek ve Allah'a, onun gösterdiği şekilde ibadet edecektir. Bu ibadet Allah'a şükranın ve verdiği nimetlere hamd etmenin tezahürüdür.

- Allah'a kulluk, yaratılışın en büyük gayesidir. Zira yüce Allah cinleri ve insanları ancak kendisine kulluk etsinler diye yarattığını bildirmiştir. Ayrıca içinde yaşadığımız dünya, ölüm ve hayat yine insanların bu kulluk görevlerini nasıl yapacakları belli olsun diye var edilmiştir.

- İbadet yüce Allah'ın emri olduğu için onlardan vazgeçmek veya onları yerine getirmemek günahtır. Mükellef olan herkes sınırları İslam'da belirtilmiş çeşitli ibadetlerle yükümlüdür.

Gebet: (sayfa 73)

Kommen, kommen, sagte er und zerrte mich in die Næhe des eingangs, von wo aus eine Treppe auf eine Estrade hinaufführt, die der Gebetsplatz für die Frauen gewesen war oder für den Würdenträger, der die Moschee hatte erbauen lassen.

- Dua, namaz.

İlahiyat: (sayfa 110)

Yasa kapısı, tasavvuf kapısı, hakikat kapısı ve ilahiyat kapısı.

- Allah'ın varlığı ve nitelikleri ile ilgili konulan ele alan bir bilim kolu, teoloji.

Gotteskunde: (sayfa 151)

Ich las über die Ahi Bünde und dachte dabei an die Bektaschis, an die vier Tore, das des Gesetzes, das der Mystik, das der Wahrheit und das der Gotteskunde.

- **Gott:** Allah, tanrı, ilah.
- **Kunde:** Haber, bilgi.

İmam: (sayfa 36)

Onikiye gelince, on iki imam vardır.

- Namazda kendisine uyulan kimse.
- Önde bulunan, öneyak olan kimse.
- Halife olan kimse.
- Bir mezhep kuran kimse.
- Hz. Ali neslinden gelen zevat.

İmame: (sayfa 46)

Zwölf, das sind die zwölf Imame.

İnşallah: (sayfa 135)

İnşallah, dedim, inşallah bu durum hemen olur.

- Allah isterse, Allah nasip ederse.

Höffentlich: (sayfa 185)

Höffentlich, sagte ich, höffentlich tritt dieser Zustand bald ein.

- İnşallah, ümit edelim ki.

İspirto Ocağı: (sayfa 41)

Kayıpta çay yapabilecekleri bir ispirto ocağı varmış.

- Haznesinde ispirto ve pamuk bulunan ateşlendiğinde ışıyla aydınlık veren

ocak.

Spirituskocher: (sayfa 53)

Sie hatten Melonen mit, und im Boot war ein Spirituskocher, auf dem man Tee machen konnte.

- İspirto ocağı.

K

Kabe: (sayfa 55)

Kabe, Kabe dedi ve benim az önce keşfettiğim taşlı yeri gösterdi.

- Mekke'de bulunan, Müslümanlar tarafından ziyaret edilen ve tavaf edilen kutsal yer.
- Bir kimsenin taptığı, kutsal saydığı yer.

Kaaba: (sayfa 73)

Kaaba, Kaaba, sagte er und zeigte auf die Stelle mit dem Stein, die ich gerade entdeckt hatte.

Kaftan: (sayfa 12)

Oysa Saru aşağıda duruyor onu kaftanından görüyordu.

- Çoğu zaman ipekten yapılan, bir çeşit uzun, süslü üst giysisi.
- Genellikle gönül almak ve ödüllendirmek için giydirilen üstlük, hilat.

Kaftan: (sayfa 12)

Saru aber satnd darunter und konnte ihm unter den Kaftan schauen.

Kahve: (sayfa 20)

Turgut'a eski surların yakınındaki kahvede rastlamıştım.

- Sıcak iklimlerde yetişen, kök boyasıgillerden bir ağaç.
- Bu ağcın meyvesinin çekirdeği.
- Bu çekirdeklerin kavrulup çekilmesiyle elde edilen toz.
- Bu tozla hazırlanan içecek.

CafÊ: (sayfa 22)

Ich hatte Turgut in dem cafÊ in der Næhe der alten Seemauer getroffen.

Kahvehane: (sayfa 123)

İçeri, kahvehane olarak düzenlenmiş bölüme girdik.

- Kahve, çay, ıhlamur bira, nargile içilen, hafif yiyecekler bulundurulan, tavla, domino, kağıt vb. oynanan yer, kahvehane, kıraathane.

Kaffeehaus: (sayfa 168)

Wir gingen hinein, in den Teil, der als Kaffeehaus eingerichtet war.

- Kahvehane, pastane.

Kapalı Çarşı: (sayfa 10)

Kapalı Çarşıya çoğu zaman yalnız çıkardım.

- Üstü kapalı içinde dükkanların bulunduğu alışveriş yeri.

Bazar: (sayfa 9)

In den Bazar ging ich meistens allein und ohne etwas zu kaufen.

Kefen: (sayfa 117)

Sırta ermek için kefenin içinde yatıyordum.

- Ölünün gömülürken sarıldığı bez.

Leichentuch: (sayfa 161)

Ich lag unter dem Leichentuch.

- **Leiche:** Ceset.
- **Tuch:** Atkı, bez, kumaş.

Kervan: (sayfa 50)

İt ürür, kervan yürür.

- Uzun yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.
- Toplu olarak birbiri ardınca gelen şeyler.

Kamel: (sayfa 65)

Der Hund bellt, das Kamel geht wieder.

- Deve.

Kımız: (sayfa 110)

Kımız yerine Bektaşiler başlangıçta mayalanmış bal şarabı içerlerdi.

- Kısarak sütünün mayalanmasıyla yapılan, az alkollü, ekşi bir Türk içkisi.

Kumys: (sayfa 150)

Das trinken von Kumys, gegorener Stutenmilch.

Kına: (sayfa 85)

El etti, kına dedi, saçımı kınayla boyadım, ve yine sarılı başını işaret etti.

- Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz.

Henna: (sayfa 115)

Sie wingte ab. Henna, sagte sie, ichhabe mein Haar mit Henna gefärbt und sie deutete wieder auf ihren eingebundenen Kopf.

- Kına.

Kızıl Baş: (sayfa 47)

Alevi ya da Kızılbaş adının Sünniler arasında hoş olmayan bir tınısı var.

- Şii mezhebinin bir kolunun önderlerinin önceleri başlarına oniki dilimli taç giyip kızıl sarık sarmış, kızıl hırka giymiş olmaları nedeniyle onlara ve yandaşlarına, daha sonra onların, özellikle Şah İsmail'in yandaşı Anadolu Alevilerine Sünnilerin verdiği ad.
- Ülkemizde bugün yaygın şekilde Alevi olarak adlandırılan kitleler için kaynaklarda birçok ismin kullanıldığını söyleyebiliriz. Anadolu'daki Alevi

kitleleri nitelemek üzere kaynaklarda, kızılbaş, rafızı, ıfık, mülhid ve torlak gibi adların kullanıldığını görmekteyiz. Bunlardan en çok kullanılanı Kızılbaş adı olmuştur. Anadolu Alevileri kendileri için çok anlamlı Kızılbaş adını, Osmanlı yönetiminin ahlakdışı anlamlar yükleyerek, sünni kitlelere aşilayarak bir psikolojik savaş aracı olarak kullanması sonucunda bırakmak zorunda kalmışlardır.

Kızılbaş: (sayfa 62)

Der Name der Alevis oder Kızılbaşs, was soviel wie Rotköpfe heißt, hat unter den Sunniten einen anrühigen Klang, dabei haben sie nichts mit den Yesiden, den <Teufelsanbetern>, zu tun, im Gegenteil, denn diese leiten sich unter anderem von Yesid, dem <Mörder> des Prophetenenkels Hüseyin, her.

Kubbe: (sayfa 137)

Akşam güneşi camları ve camilerin metal kubbelerini aleve vermişti.

- Yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam, kümbet.

Dach: (sayfa 188)

Die späte Sonne ließ die Fensterscheiben und die Metalldächer der Moscheen aufflammen.

- Dam.

Kuran: (sayfa 36)

Oysa Kuran, altıbinaltıyüzaltmışaltı ayettir.

- Müslümanların kutsal kitabı. Kureyş lehçesiyle yazılmış ve söylenmiştir. İslam dinine göre Allah katında saklanan levh-i mahfuz (gizli Ievha)'un sadece bir bölümüdür. 114 surede 6666 ayet olarak parça parça

vahyedilmiştir. İndirilişi Hz. Muhammed'in ölümüne dek 22 yıl sürmüştür. Önce Hz. Muhammed tarafından okunarak daha sonra çevredekilere ezberletilmiştir. Hz. Muhammed'in ölümünden sonra Hz. Ebubekir tarafından deri üzerine yazdırılmıştır. Hz. Osman da tek kitap halinde toplatıp, çelişik ayetleri ayıklamıştır.

- Kuran Hz. Muhammed'in hayatı süresinde olan olayları konu eder. Müslümanlığın koşulların, uyulması gereken kuralları, dünya işleri ile ilgili toplumsal ve hukuksal kuralları içerir ayrıca ahiret gününden bahseder.

Koran: (sayfa 45)

Der Koran aber besteht aus sechstausendsechshundertsechszehn Versen.

Kurban Bayramı: (sayfa 97)

Aynı her aile büyüğünün bir koyun kestiği kurban bayramındaki gibi.

- Ay takvimine göre Zilhicce ayının onunda başlayıp dört gün süren ve kurban kesilen dini bayram.
- Bu bayramda ekonomik açıdan kesebilecek yeterlilikte olan Müslümanlar kurban keserler ve kesilen kurbanın etinden bir kısmını fakirlere, muhtaç olanlara, dost ve akrabalara dağıtırlar. Bayramın ilk üç gününde koyun, keçi, sığır ya da deve kurban olarak kesilebilir; küçük baş hayvanları bir kişi, sığır ve develeri ise 7 kişiye kadar Müslüman kurban olarak kesebilir. Kurban bayramı süresince (arife gününden başlayarak) Teşrik tekbirleri getirilir.

Bayram-Fest: (sayfa 132)

Wie zum Bayram- Fest, wenn jeder Hausvater ein Lamm schlachtet.

Kuruş: (sayfa 21)

Hepsi gazete kağıdına sarılmıştı ve sen buna elli kuruş ödedin.

- Türk lirasının yüzde biri değerinde olan Türk para birimi.

Kurusch: (sayfa 24)

Das Ganze war in Zeitungspapier eingewickelt, und du hast fünfzig Kurusch dafür bezahlt.

Kuşak: (sayfa 44)

Banyoda beni bağlamak için havlu ve kuşak aramaya başladılar.

- Bele sarılan uzun ve enli kumaş.
- Sağlamlığı arttırmak için, bir şeyin çevresine geçirilen ağaçtan veya metalden bağ.

Gök yüzünde veya herhangi bir gök cisminde belli şartları sağlayan bölge.

- Yeryüzünün kutuplar, kutup daireleri ve dönencelerle belirlenen beş bölümünden her biri, küre kuşağı.
- Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla aynı sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişiler topluluğu.
- Bir küre yüzeyi, paralel iki düzlemle kesildiğinde iki kesitin arasında kalan bölüm.
- Henüz bitirilmemiş ses ve görüntü taşıyan filmler.
- Televizyonda programlar için ayrılmış özel zaman dilimi.
- Yaklaşık olarak yirmi beş, otuz yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği, göbek, nesil, batın, jenerasyon.

Gürtel: (sayfa 57)

Im Badezimmer suchten sie dann nach Handtüchern und Gürteln, um mich zu fesseln.

- Kuşak, kemer.

L

Lokanta: (sayfa 33)

Yedikule’de bir lokantaya gittim.

- Kazanç amacıyla açılmış, para karşılığında yemek yenilen yer, aşevi.
- Aşçı.

Restaurant: (sayfa 41)

Ich bin plöztlich hungrig geworden und in Yedikule in ein Restaurant gegangen.

- Restoran, birahane.

Lokman: (sayfa 67)

Lokman Sarrahsi bir tahta at üstünde savaşa gider.

- Doktor.

Lokman: (sayfa 89)

Lokman Sarrachsi reitet auf einem Steckenpferd in den Kampf.

Lonca: (sayfa 46)

Kuruluş sırasında tarikata erkekler birliği halinde oluşturulmuş zanaatkar loncalarından ve babaların sosyal devrimci gruplarından üyeler katılmıştır ki bu onun sosyal yapısını etkilemiştir.

O zaman her şeyden önce Ahi birlikleri vardı, daha çok zanaatkar temelde olsa da bir loncalar kurulu.

- Belli bir iş kolunda usta, kalfa ve çırakları içinde olan dernek, korporasyon.
- Esnaf birliği, lonca.
- Tarikat.

Gilde: (sayfa 60)

Bei seiner Gründung waren dem Orden Mitglieder aus den männerbündisch organisierten Handwerkgilden und den sozialrevolutionären Gruppen der Babais zugegangen, was sich auf seine Gestalt aus gewirkt hat.

Orden : (sayfa 148)

Da waren vor allem die Ahi-Bruderschaften, ein Orden der Zünfte, wenn auch mehr auf gewerkschaftlicher Basis.

M

Mahşer: (sayfa 58)

Mahşerin melekleri delillerin ayıplarını yazmaz.

- Kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan yer.
- Büyük ve gürültülü kalabalık.

Gericht: (sayfa 77)

Die Engels des Gerichts schreiben die Schandtaten der Narren nicht mit.

- Mahkeme.
- **Das Jüngste Gericht:** Kıyamet günü.

Maşallah: (sayfa 15)

Maşallah dedi sahaf ve omzuma vurdu.

- Ne güzel, Allah nazardan saklasın' anlamında beğenme duygular bildiren söz.
- Umulmadık durumlarla karşılaşınca şaşkınlık ve sitem belirtmek için söylenen söz.
- Nazar değmemesi için çocukların üzerine takılan veya çeşitli araç, bina vb. yerlere asılan, üstünde maşallah yazılı nazarlık.

Maşallah: (sayfa 16)

Maşallah, sagte der Antiquar und klopfte mir auf die Schulter.

Mavi Boncuk: (sayfa 18)

Kilitli iğneye iliştilmiş mavi bir boncuktan bu, nazara karşı bir çeşit koruma.

- Nazar değmesin veya göze gelmesin inancıyla takılan boncuk.

Blaue Perle: (sayfa 19)

Es war eine blaue Perle, die an einer Sicherheitsnadel befestigt war, eine Art Schutz gegen den bösen Blick.

Mebus: (sayfa 129)

Bir yıl sonra Çelebi, en yakın ilin mebusu olarak meclise girdi.

- Peygamber olarak gönderilmiş kimse.
- Halk tarafından seçilerek parlamentoda yer alan kimse, milletvekili.
- Öldükten sonra diriltilmiş olan kimse.

Abgeordneter: (sayfa 177)

Ein Jahr später zog der Çelebi als Abgeordneter der nächsten Kreisstadt ins Parlament ein.

- Delege, milletvekili.

Mekke: (sayfa 40)

Kuşların hacısı ise leylektir, Mekke'den gelir.

- Hicaz'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve kabenin bulunduğu şehir.

Mekka: (sayfa 51)

Der Hacı unter den Vögeln aber ist der Storch, er kommt aus Mekka.

Melek: (sayfa 45)

Yezidilerin tavuskuşu meleği kocaman bir şey, işte ufacık beynimizde tünemiş ötüyor.

- Allah ile insan arasında aracılık yaptığına ve nurdan olduğuna inanılan manevi varlık.

Engel: (sayfa 58)

Ich deutete seine Ausmaße an, einen weißen Hahn ohne Beine, den Papagei, aus dem die Welt erschaffen wurde, den Pfauenengel der Yesiden, einen ganz großen, und der sitzt in eurem kleinen Hirn und gackert.

- Melek.

Menkıbe: (sayfa 109)

Menkıbeye göre böyle Moğol egemenliğinin çöküşünden sonra Anadolu'nun bütün şehirlerinde hüküm sürdüler.

- Din büyüklerinin ve tarihe geçmiş kimselerin yaşamları ile ilgili ve olağan üstü davranışları ile ilgili hikaye.
- Olağan üstü olaylarla ilgili anlatı.

Legende: (sayfa 148)

So will es die Legende, herrschten sie nach dem Zusammenbruch der mongolischen Herrschaft über ganze Stædte in Anatolien.

- Efsane.

Mezhep: (sayfa 119)

Hurufilik, bir tarikat, daha doğrusu varlığı 32 harfe dayandıran materyalist bir mezhep, 14. ve 15. yy. arasında Şair Nesimi tarafından Bektaşilere aktarılmış.

- Bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri.
- Anlayış, görüş.

- Öğreti.

Sekte: (sayfa 162)

Der Hurufitum, eine Sekte beziehungsweise ein Orden mit materialistischer Kosmogonie, der die Existenz auf zweiunddreißig Buchstaben zurückführte, wurde an der Wende 14. zum 15. Jahrhundert vom Dichter Nesimi an die Bektaschis weitergegeben.

- Değişik mezhebe katılanların topu, dogmaya uygun olmayan mezhep.

Mihrab: (sayfa 55)

Mihrabın iki yanındaki çiniler İznik'in eski ocaklarındandı.

- Cami, mescit vb. yerlerde kabe yönünü gösteren, duvarda bulunan ve imama ayrılmış olan oyuk veya girintili yer.
- Umut bağlanan yer.

Mihrab: (sayfa 72)

Der Innenraum wirkte eher klein, aber die Fayencen zu beiden Seiten des Mihrab waren noch aus den alten Werkstættten von İznik und hatten Farben, deren Herstellung man längst vergessen hat.

Minyatür: (sayfa 15)

Bizim geleneğimizi, minyatürlerden ve divan edebiyatından çok bu resimlere ve dervişlerin edebiyatına dayandırmak mümkün.

- Çoğunlukla eski yazma kitaplarda görülen, ışık, gölge ve hacim duygusu yansıtılmayan küçük, renkli resim sanatı.
- Bu biçimde yapılmış küçük resim.
- Bir şeyin küçük ölçekte kopyası veya benzeri.

Miniaturmalerei: (sayfa 15)

Aus den Bildern und der Literatur der Derwische lässt sich eher eine Tradition für uns ableiten als aus der Miniaturmalerei und der Divanliteratur.

- Minyatürcülük.

Motif: (sayfa 119)

Kurtarılmış topluluk ('Güruh-u Naci') tezinin ne zaman kabul edildiği kaynaklardan ortaya çıkmıyor, edebiyat motifi olarak ise sık sık görülüyordu.

- Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan ögelerden her biri.
- Bir eserde sık sık tekrarlanan süsleyici öge.
- Bestenin bir parçasına çeşitli yönlerden birlik sağlayan belirleyici küçük birim.

Motiv: (sayfa 163)

Wann die These von der geretteten Gesellschaft sich durchgesetzt hatte, ging aus den Quellen nicht hervor, als Motiv der Dichtung kehrte sie jedenfalls immer wieder.

Muhammed: (sayfa 14)

Muhammed kendisi resmi yasaklamamıştır.

- Müslümanlığın peygamberi.
- Mekke'de doğdu. Anne ve babasını kaybettiği için büyükbabasının himayesine girdi ve çocukluğunun bir kısmını süt annesinin yanında geçirdi. Büyükbabası da öldükten sonra bakımını amcası Ebu Talip üstlendi.

Gençliğinde ahlaki özellikleri, doğruluğu ve güvenilirliğiyle öne çıktı.üstün meziyetleri nedeniyle ona Muhammedü'l-Emin lakabı verildi. 25 yaşındayken, 40 yaşında dul bir hanım olan Hz. Hatice ile evlendi ve bu evlilikten 4 kızı ve iki oğlu oldu. Oğlu Kasım'dan dolayı O'na Ebu'l-Kasım unvanı verildi. 40 yaşındayken Cebrail aracılığıyla aldığı ilk vahiyle risalet görevine başladı. 23 yıllık risalet döneminin 13 yılının geçtiği Mekke dönemi sıkıntılı bir dönemdi. Bu dönem boyunca Hz. Muhammed yılmadan insanları Müslümanlığa çağırdı. Toplumdaki zulme haksızlığa karşı mücadele etti. Hz. Muhammed 632 yılında Medine'de vefat etti. Aynı zamanda örnek bir eş, örnek bir baba, komutan ve devlet adamıydı. Soyu, Hz. Ali ile evlenen kızı Hz. Fatıma'dan doğan torunları Hasan ve Hüseyin'le devam etti.

Muhammed: (sayfa 15)

Muhammed selbst hat die Bilder nicht verboten.

Muhasip: (sayfa 36)

Yedi tane rütbe sahibi vardır, pir, rehber, mürşid, iki muhasip ve iki eş.

- Sohbet, arkadaşlık eden kimse.
- Güzel konuşmaları ile büyüklerin özellikle padişahların güzel zaman geçirmelerini sağlamakla görevli kimselere verilen unvan.

Muhasip: (sayfa 45)

Es gibt sieben Würdenträger, den Pir, den Rehber, den Mürşit, zwei Musahips und zwei Eşs.

Mubah: (sayfa 100)

Aslında yasak olan birçok şey de bunlarda mübahmış.

- Dini bakımdan yapılmasında sakınca olmayan, yapılması günah veya sevap olmayan.
- Yapılmasında sakınca görülmeyen.

Erlaubt: (sayfa 137)

Auch war bei ihnen vieles, was sonst verboten war, erlaubt, und sie hatten an Ali gelaubt.

- Helal, mubah, meşru, kanuni, yasal, caiz.

Mücerret: (sayfa 119)

Mücerretliğe (bekarlığa) dayalı kol, şehirlerde ve Balkanlarda özellikle Arnavutlukta tutundu.

- Soyut.
- Evlenmemiş, bekar.
- Yalın durum.

- Yalmz, ancak.

Zölibat: (sayfa 163)

Der Zölibatære Zweig faßte in den Stædted und am Balkan, vor allem in Albanien, Fuß.

- Evlenme yasağı, bekarlık.

Mürit: (sayfa 12)

Saru inançsızlığından tövbe etti ve onun müridi oldu.

- Bir tarikat şeyhine bağlanarak ondan tasavvufun yollarını öğrenen, onun doğrultusunda ilerleyen kimse.
- Tasavvuf yolunu isteyen kişi uzun bir imtihandan geçer. İmtihani kazanıp tasavvufi hayatın pratiklerini benimseyip, onları nefsinde uygulayan kişi.

Anhaenger: (sayfa 12)

Saru schwor seiner Ungläubigkeit ab und wurde ein Anhænger, was ihm aber nicht mehr geholfen hat.

- Taraftar, partizan.

N

Nağme: (sayfa 9)

Gözlerimi açtığımda şehirdeydim ve kapının önünden bir eskici geçiyordu, nağmesini okuyarak.

- Güzel, uyumlu ses, ezgi, melodi.
- Birinin yalandan ve nazlanarak söylediği söz.

Spruch: (sayfa 7)

Wenn ich aufwachte, war ich in der Stadt, und am Haus ging ein Trödler vorbei, der seinen Spruch aufsagte.

- Özdeyiş, vecize, hüküm, karar.

Nazar: (sayfa 18)

Mavi bir boncuktu bu, nazara karşı bir çeşit koruma.

- Belli kimselerde bulunduğu inanılan, insanlara özellikle çocuklara, hayvanlara, mala mülke, hatta cansız nesnelere de zarar veren, bakıştaki çarpıcı ve öldürücü güç, göz.
- Bakış, bakma, göz atma.

Bösen Blick: (sayfa 19)

Es war eine blaue Perle, die an einer Sicherheitsnadel befestigt war, eine Art Schutz gegen den bösen Blick.

- Kemgöz, göz değme.

O

Osmanlı imparatorluğu: (sayfa 110)

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşunda rol oynamışlardır.

- 1299 senesinde şimdiki Türkiye Cumhuriyeti'nin Bilecik ilinin Söğüt ilçesinde, Anadolu Selçuklu Devleti zamanında Osman Bey tarafından Osmanlı Beyliği olarak kurulmuştur. En geniş zamanında devlet, üç kıtaya yayılmıştır. 1000 yıllık Bizans İmparatorluğu'nu yıkarak tarihte yeni bir çağ başlatmıştır. Devletin kurucusu ve Osmanlı Hanedanının atası olan Osman Bey, Oğuzların Kayı boyundandır. Osmanlı Devleti Müslüman, Hristiyan ve

Yahudilerin özgürce yaşadığı tarihte kurulmuş ender bir devlettir. Ekonomik düzeyde din bir gösterge (kapitülasyonlar) ve ayırtıcı etken olsa da, Osmanlılara karşı ayaklanmaların temel nedeni genelde milliyetçilik olmuştur.

- Osman Bey, Koyunhisar Savaşı ile İzmit kalesini aldı ve Bursa'yı kuşattı. Para bastırarak Osmanlı aşiretini, Osmanlı Beyliği haline getirdi.
- Beyliğe adım veren Osman Bey'dir. Osman Bey, Çobanoğulları Beyliği'nin

vâsalı olarak Bizans topraklarına akınlarda bulunurken, bu beyliğin Bizans'la anlaşması üzerine, bölgede Bizans üzerine akınlarda bulunanlar, etkinliklerini bu kez Osman Bey'in bayrağı altında sürdürdüler. Bu durum yavaş yavaş Osman Bey'i bağımsızlığa iten bir etken oldu.

- Osmanlı Beyliği'nin genişlemesi, Marmara bölgesindeki büyük Bizans kentlerinden Bursa'nın 1326'da Osmanlı Beyliği'nin eline geçmesiyle sürdü. Bursa'nın alınışını göremeden o yıl ölen Osman Bey'in yerine geçen oğlu Orhan Bey zamanında da Osmanlı Beyliği'nin gelişmesi hızlandı. Bursa'nın ardından Marmara bölgesinin öteki büyük Bizans kentleri, İznik ve İzmit de Osmanlılar'ın eline geçti. Osmanlı ilerlemesini durdurmak isteyen ve başında Bizans İmparatoru 3.Andronikos'un bulunduğu bir Bizans ordusu Pelekanon(Maltepe) denilen yerde bozguna uğratıldı (1329). Osman Bey döneminde, Osmanlı beyliği yalnız Bizans topraklarında genişlemişti.

Osmanischen Reiches: (sayfa 150)

Vor und neben den Bektaschis spielten die Ahis eine Rolle bei der Gründung und beim Aufbau des Osmanischen Reiches.

P

Padişah: (sayfa 40)

Hüma kuşunun gölgesi kime değerse o padişah olurmuş.

- Hakan, hükümdar.

Padischah: (sayfa 51)

Wen der Schatten des Huma-Vogels berührte, der wurde Padischah.

Peçe: (sayfa 78)

Laz kadınlarıydı, bambaşka giysileriyle artık peçeye benzer yanı kalmamış yemenilerinin siper edilmiş uçları arkasında gülen kadınlar.

- Sadece gözlerin açık kalacağı şekilde, yüzü gizlemek için örtülen kumaş parçası.

Schleier: (sayfa 105)

Vielleicht Lasinnen, in ihren ganz anderen Kleidern, lachend hinter der vorgehaltenen Kopftuchspitze, die so nichts mehr vom Schleier an sich hat.

- Tül, duvak, peçe.

Pelerin: (sayfa 89)

Renkli pelerini ve küçük mukavva tacıyla süslü yatağında nasıl yatmış ve armağanları nasıl toplamış.

- Sünnet olan çocukların kıyafetlerinin üzerine giydikleri, omuzlardan aşağı sarkan kolsuz üstlük.

Schaerpe: (sayfa 121)

Wie er in seiner bunten Schärpe und mit der kleinen Pappkrone in dem geschmückten Bett gelegen war und die Geschenke in Empfang genommen hatte.

- Eşarp, omuz atkısı, kuşak.

Pir: (sayfa 36)

Yedi tane rütbe sahibi vardır, pir, rehber, mürşid, iki muhasip ve iki eş.

- Yaşlı, ihtiyar.
- Bir tarikatın kurucusu.
- Bir şeyin, bir sanatın kurucusu.

Pir: (sayfa 45)

Es gibt sieben Würdenträger, den Pir, den Rehber, den Mürşit, zwei Musahips und zwei Eşs.

R

Ramazan: (sayfa 41)

Ramazanda iftar eder gibi yemek yiyorlarmış.

- İslamda farz olan bir aylık orucun tutulduğu ay. Aynı zamanda oruç ayı diye nitelendirilen ve kameri aylann dokuzuncusu olan Ramazan, üç aylannda sonuncusudur. Bu ayda tutulan orucun yanı sıra, Kura-ı Kerim'in bu ayda nazil olmaya başlaması da bu ayın önemini arttırır. Ayrıca bu ayda geceleri kılınan Teravih namazı ve verilmesi vacib olan fitre de bu ayı diğerlerinden ayıran önemli bir özelliştir.
- İslam'da kutlanan iki bayramdan birisi.

Ramazan: (sayfa 53)

Abends gingen sie in ein Restaurant und aßen wie im Ramazan beim Fastenbrechen.

Rivayet: (sayfa 46)

Tarikat, rivayete göre 13. yy'da ortaya çıkmıştır.

- Söylenti.
- Bir olay, bir haber veya sözü nakletme.

Angeblich: (sayfa 59)

Der Orden ist angeblich im 13. Jahrhundert entstanden.

- Sözde olan, sözüm ona.

S

Sahaf: (sayfa 14)

Sahaf, adımı söyleyerek selamladı beni.

- Genellikle eski kitap alıp, satan kitapçı.

Antiquar: (sayfa 14)

Der Antiquar begrüßte mich, indem er meinen Namen aussprach.

- Sahaf.

Sahaflar arşısı: (sayfa 11)

Sahaflar arşısında buluşmuştuk hepimiz.

- Kitapıların bulunduğu arşı.

Gasse der Antiquar: (sayfa 10)

Wir hatten uns alle in der Gasse der Antiquare getroffen.

- **Gasse:** Sokak, dar yol, geçit.

Sahanlık: (sayfa 35)

Merdiven sahanlığı karanlıktı ve ben arkamdan her katta kapıların nasıl dikkatle açılıp sonra kapandığını duyuyordum.

- Yapılarda ve bazı taşıtlarda kapı önünde, merdiven başlarında veya ortasında bulunan geniş yer.
- Sahanın aldığı miktarda alan.

Treppenaufgang: (sayfa 44)

Es war dunkel im Treppenaufgang, und ich hörte, wie in jedem Stockwerk hinter mir Türen vorsichtig geöffnet und wieder geschlossen wurden.

- Merdiven kısmı.

Sarık: (sayfa 40)

Kuşların hacısı leylektir. Mekke'den gelir ve bazen kafasında bir sarık vardır.

- Kavuk, fes gibi bazı başlıkların üzerine sarılan tülbent, şal.

Turban: (sayfa 51)

Der Hacı unter den Vögeln aber ist der Storch, er kommt aus Mekka und hat manchmal einen Turban auf dem Kopf.

- Kavuk, sarık.

Saz: (sayfa 37)

Bir kalabalık gördüm adam parmaklığa dayanmış saz çalıyordu.

- Her türlü müzik aleti, çalgı.
- Türk halk müziğinde bağlama, cura, tar vb. çalgılara verilen genel isim.
- Birden çok çalgının bulunduğu takım.
- Çalgılı eğlence yeri.

Saz: (sayfa 47)

Sah ich eine Menge Leute, die etwa in der Mitte der Brücke um einen Mann herumstanden, der am Geländer lehnte und auf einem Saz spielte.

Semaver: (sayfa 89)

Bir ormana giderlermiş, orada semaveri yakarlarmış.

- Özellikle çay demlemekte kullanılan, içinde kömür yakacak ocağı bulunan, elektrikle de çalışabilen, bakır, pirinç vb. metallerden yapılmış musluklu kap.

Samowar: (sayfa 120)

Und sonntags waren sie in einem zweispännigen, bemalten Wagen zu einem Wäldchen gefahren und hatten dort den Samowar aufgeheizt.

Seyyar Satıcı: (sayfa 37)

Önünde bir tabla var, seyyar satıcılar gibi, ve üstünde tozlar...

- Malını el arabası veya araçla dolaşarak satan satıcı.

Fliegender Haendler: (sayfa 47)

Er hatte einen Kasten auf der Brust, wie ihn die fliegenden Händler haben, und darin Pulver, Tinkturen und Salben in auffallenden, zum Kauf auffordernden Flaschen und Döschen.

- **Fliegend:** Uçan, seyyar, gezginci.
- **Haendler:** Satıcı.

Sofra: (sayfa 42)

Yalnız yemek odasında eski usul bir sofra duruyordu.

- Masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzerine hazırlanmış durumu.
- Genellikle tekerlek biçiminde, üzerinde yemek de yenebilen ayaklı hamur tahtası.
- Birlikte yemek yiyenlerin tümü.

Sofra: (sayfa 54)

Nur im Eßzimmer gab es noch ein Sofra, das aus einer großen gravierten Kupferplatte und einem zusammenlegbaren, niedrigen Holzgestell bestand, und dazu Sitzkissen.

Sünnet: (sayfa 69)

Bir ya da daha çok şehzadenin sünnet düğününde halkı eğlendirmek için hipodromda becerilerini sunuyordu.

- Müslümanların peygamberi Hz. Muhammed'in Müslümanlara örnek olan mübarek söz ve davranışları.
- İslamiyet'te Kuran'dan sonra gelen en önemli referans. Hz. Muhammed'in kendisine verilen görevi yerine getirmek amacıyla söz, fiil veya çeşitli olayları tasvip etmesi tarzında ortaya çıkan uygulamaları.
- Ayrıca Hz. Muhammed'in davranışlarını tekrarlamak olarak da anlaşılır.
- Sünnet kendi içinde fiili, kavli ve takriri olarak üçe ayrılır. Fiili sünnet, Hz. Muhammed'in yaptığı davranışlar; Kavli sünnet, onun sözleri; Takriri sünnet ise onun onayladığı başkalarının sözleridir.

Feierlichkeiten zur Beschneidung: (sayfa 92)

Ich erinnerte mich an einen Zyklus von Miniaturen, auf denen Schlangenbeschwörer abgebildet waren, die während der Feierlichkeiten zur Beschneidung eines oder mehrerer osmanischer Prinzen zur Belustigung des Volkes im Hipodrom ihre Kunststücke zeigten.

- **Feierlichkeit:** Tören, ayin.
- **Beschneidung:** Sünnet

Sünnilik: (sayfa 47)

Sünniler arasında hoş olmayan bir tınısı var.

- İslamiyet'te Ehli Sünnet geleneğine bağlı olma.
- İslam tarihinde şia, Kaderiye ve Cebriye gibi akımlara karşı Kuran ve Muhammed'in sünneti çizgisinde bir anlayışı takip etme iddiasıyla ortaya çıkan düşünce hareketi; siyasal bir akım. Ehli Sünnet ve'l Cemaat şeklinde de adlandırılan bu akım, Hz. Muhammed'e atfen söylenen 'benden sonra ümmetim yetmiş gruba ayrılacak, bunlardan ancak birisi kurtulacak.' Anlamındaki ifadedeki kurtulacak olan grup olduğu iddiasındadır.

Sunniten: (sayfa 62)

Es hat unter den Sunniten einen anrühigen Klang.

Ş

Şadırvan: (sayfa 54)

Abdest alınan şadırvana gittim ve kollarıma ellerime su akıttım.

- Daha çok cami avlularında bulunan etrafındaki musluklarından ve ortasındaki fıskiye den su akan, üzeri kubbeli veya açık havuz.

Brunnen: (sayfa 72)

Ich ging zu Brunnen, an dem die religiösen Washungen vollzogen werden, und ließ mir

Wasser über Arme und Hænde rinnen.

- Çeşme, kuyu, kaynak, maden suyu.

Şah: (sayfa 130)

Açılın kapılar, şaha gidelim.

- İran veya Afgan hükümdar.
- Satranç oyununda her yöne tek hane gidebilen en önemli taş.
- Alevilik ve Bektaşilikte pir.
- Benzerlerine oranla en üstün, en güzel, en iyi.

Schah: (sayfa 178)

Öffnet die Tore, wir gehen zum Schah.

Şalvar: (sayfa 84)

Sevim eski bir şalvar giymişti.

- Genellikle ağı çok geniş olan, bele bir uçkurla bağlanan geniş bir tür pantolon.

Şalvar: (sayfa 114)

Sevim trug alte Şalvar.

Şamanizm: (sayfa 29)

Bektaşî Tarikatı içindeki Şaman ögeleri ve Alevilerin ona yakın Zaviyeleri hakkında daha çok şey biliniyorsa da mutlaka adını geçirmem gereken birkaç kitabın başlığını yazmayı vaad etti.

- Türk-Moğol-Sibirya dini. En eski dinlerden biridir. Sihir ve büyüye dayanır. Evren gökyüzü, yer ve yer altı olmak üzere üç bölümden oluşur. Gökte iyi ruhlar, yerde insanlar, yeraltında da kötü ruhlar otururlar. Şaman insanlar ve ruhlar arasında aracılık ederler.

Schanmanistische: (sayfa 36)

Ich auf jeden Fall würde zitieren müssen, auch wenn man heute schon mehr über schamanistische Elemente innerhalb des Ordens der Bektaschis und der ihm nahestehenden Sekte der Alevis wisse.

Şehzade: (sayfa 69)

Bir ya da daha çok şehzadenin sünnet düğününde halkı eğlendirmek için hipodromda becerilerini sunuyordu.

- Padişahların ve oğullarının erkek çocuklarına verilen san.

Osmanischer Prinzen: (sayfa 92)

Ich erinnerte mich an einen Zyklus von Miniaturen, auf denen Schlangenbeschwörer abgebildet waren, die während der Feierlichkeiten zur Beschneidung eines oder mehrerer osmanischer Prinzen zur Belustigung des Volkes im Hipodrom ihre Kunststücke zeigten.

Şeyh: (sayfa 46)

1928 yılında bütün tarikatlar dağıtılmış ve üyelerin şeyh'e karşı yasallıkları ortadan kaldırılmış.

- İslam dininde tarikat büyüğü. Ayrıca buna pir de denir. Bir tarikatın en yüksek mertebesine ulaşmış kimselere, tarikatı yönetenlere, tekkelerin başında bulunanlara verilen isim. Bu adı alabilmek için tarikatın bütün derecelerini aşmış olmak gerekir.

Scheich: (sayfa 60)

Im Jahr 1928 sind sämtliche Orden aufgelöst und ihre Mitglieder der Loyalität gegenüber dem Scheich entbunden worden.

Şiilik: (sayfa 93)

Onların Şii ve Alici inançları aracılığıyla yeniçeriler aslında Türkmen Beyliklerine karşı güç olarak kurulmuş.

- Hz. Muhammed'in ölümünden sonra, damadı Ali'nin ilk halife ve imametinin onun soyundan gelenlere ait olduğunu kabul edenlerin, sunilerden ayrılarak kurdukları mezhep. Temel ilkeleri şunlardır:

- Halifelik mirasçılık (hilafet, imamet) yoluyla, seçimle olmaz. Bu yolda Hz. Ali ve soyunu halifelığa ya da imamlığa getirir.

- Hz. Ali'nin ilk halife olması gerekirdi, onun ölümünden sonra ise halifelik büyük oğluna ve onun soyuna geçmeliydi.

- Din ve devlet başkanlığı birliktir ve İslam dininin temel koşuludur.

- Halife ya da imam günah işlemez (masumdur), ne etse de günah olmaz.

- Zamanla bu siyasal ilkelere düşünsel ve felsefi ilkeler de eklenmiştir.

1. Dinin gerçek anlamı, kutsal kitabın açık anlamlarının altında gizlenmiştir ki ancak imamın yorumuyla meydana çıkabilir. Varlık tektir ve görünen dünyada çeşitlenen sayısız varlıklar Allah'ın çeşitli belirimleridir.

2. Şiilik ufak tefek görüş ayrılıklarıyla üç kola ayrılmıştır. Mufadilla

Sâbbe ya da Teberrâiye

Gâliyya yada Müellihe

Bu üç kolda Hz. Ali'nin sağığında oluşmuştur.

- Hz. Ali'nin ölümünden sonra gelişen Şiilik dört kola ayrılmıştır.

1.Keysânniyye

2.Zeydiyye

3.İmâmiyye

4.Galiye

Schiitischen: (sayfa 126)

Die Janitscharen, ursprünglich als Gegengewicht zum turkmenischen Rittertum gegründet, verstanden sich aufgrund ihrer schiitischen und alidischen Vorstellungen, die sie von den Bektaschis übernommen hatten, so gut mit demselben, daß Selim der Grausame es nicht wagte, Aserbeidschan, das er besetzt hatte, zu behalten.

Şilte: (sayfa 42)

Büyük işlemeli bir bakır tepsiden ve açılıp kapanan alçak bir sehpadan yapılmıştı ve şilteler vardı.

- Üstünde oturulan, yatılan içi yün veya pamukla doldurulmuş döşek.

Sitzkissen: (sayfa 54)

Das aus einer großen gravierten Kupferplatte und einem zusammenlegbaren, niedrigen Holzgestell bestand, und dazu Sitzkissen.

- Minder, köşe minder.

T

Tabla: (sayfa 21)

Boş şişeyi sonra büfenin tablasına koydun.

- Tepsi biçiminde tahta veya metalden yapılmış düz alet.
- Sofra yemeklerini içine alan sahanları koyup bez örtüyle sardıktan sonra başta taşınan tahtadan yapılmış sini.
- Mangal vb. şeylerin altına konan sini gibi düz ve yuvarlak şey.
- Sigara külünü dökmeye yarayan küçük tabak.
- Terazî gözü vb.
- Pafta.
- Bir mikroskobun tabanında cam lamelin tespit edildiği kısım.

- Bir hava boşaltma makinesinde üzerine hava boşaltılacak kapların yerleştirildiği düz yüzey.

Ladentisch: (sayfa 24)

Die leere Flasche hast du dann auf den Ladentisch zurückgestellt.

- Tezgah.

Taht: (sayfa 94)

Taht kavgası olarak başlamış olan şey sosyal amaçlı bir ayaklanmaya dönüştü.

- Hükümdarların oturduğu büyük, süslü koltuk.
- Hükümdarlık.

Nachfolge: (sayfa 127)

Was als Nachfolgestreit begonnen hatte, weitete sich zur Revolte mit sozialer Zielsetzung aus.

- Yerine geçme, ardından gelme, izlemek, birinin yerine geçmek, halef olmak, sonradan gelen, sonraki, halef, ardıl.

Tarikat: (sayfa 40)

Derler ki kuşlarında tarikatı varmış, Hz. Süleyman kurmuş onu.

- Aynı dinin içinde yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan, Allah'a ulaşma ve onu tanıma yollarından her biri.

Orden: (sayfa 51)

Man sagt, daß auch die Vögel einen Orden haben, den König Salomon gegründet haben soll.

- Tarikat.

Tas: (sayfa 15)

Benim özel bir banyo tasım vardı.

- Altı yuvarlak bakır vb. metalden yapılmış yemek kabı.
- Su içmeye veya su dökünmeye yarayan metalden yapılmış, yuvarlak ve kulplu veya kulpsuz kap.
- Tabanca kundağına, çekmece vb.ne süs için mıhlanan gümüş veya bakırdan yarım küre biçiminde, içi boş şey.
- Orta Anadolu'da kadınların giydiği başlık.

Schale: (sayfa 16)

Ich hatte eine eigene Badeschale.

- Kase, çanak.

Tasavvuf: (sayfa 110)

Yasa kapısı, tasavvuf kapısı, hakikat kapısı ve ilahiyat kapısı.

- Kaynağını Kuran ve peygamberin hadislerinden alan İslam Mistisizmi. Vücut-ı Mutlak veya Kemal-i Mutlak olan Allah'a kayıtsız şartsız teslimiyeti ve son noktada O'na ulaşmayı, varlığı O'nda yok etmeyi telkin eden öğretisi.
- Tasavvuf, bütün yarattıklarında kendini görmek ve göstermek isteyen Allah'a giden yolun adıdır. Bu yola giren her yolcunun seyahati boyunca şu on halle hallenip nefsini terbiye etmesi gerekir. Tevbe, zühd, tevekkül, kanaat, uzlet, zikir, Allah'a teveccüh, sabır, murakabe ve rıza.

Mystik: (sayfa 151)

Das des Gesetzes, das der Mystik, das der Wahrheit und das der Gotteskunde.

- Tasavvuf, gizemcilik.

Tasavvur: (sayfa 46)

Varlığını sürdüren kalıntı grupları olmadan düpedüz ortadan kaldırılmış olabileceğine tasavvur edemiyordum.

- Zihinde canlandırma, fikir bakımından kurma, göz önüne getirme.

- Maksat, niyet, tertip, plan.

Vorstellen: (sayfa 60)

Ich konnte mir nicht vorstellen, daß eine Organisation wie die der Bektaschis durch einen Regierungsbeschluß aus der Welt zu schaffen war.

- Demek, ifade etmek.

Tekerleme: (sayfa 67)

Şiirlerin bazıları öyle kafiyesiz gelir ki kulağa, yalnız masal girişlerinde kalan eski şaman tekerlemelerine benzer.

- Çok defa masalların başlarında, oyunlarda söylenen pek anlamı olmayan eğlendirici söz.
- Halk edebiyatında saz şairleri arasında yapılan şiir yarışması.

Tekerleme: (sayfa 90)

Manche seiner Gedichte klingen so ungereimt wie die Tekerlemes der alten Schameneb, die sich nur als Mærcheneingænge erhalten haben.

Tekfur: (sayfa 22)

Tekfur-Saray'a, Porphyrogenetos'un sarayına kadar sürdü bu.

- Bizans İmparatorluğu zamanında vali düzeyinde olan yöneticilerle, .Anadolu ve Rumeli'deki hristiyan beylerine verilen isim.

Tekfur: (sayfa 26)

Das ging so bis zum Tekfur –Saray, dem Porphyrogenetos.

Tekke: (sayfa 47)

Şehirde ondört tekke vardı.

- Tarikattan olanların barındığı, ibadet ve tören yaptıkları yer, dergah.
- İşsiz güçsüz kimselerin buluşup, sığındıkları yer.

- Esrar içilen üstü kapalı yer.
- İslâm kültür tarihinde önemli yeri bulunan tekke, tasavvuf düşüncesinin, anlayış ve terbiyesinin derinleştirildiği ve halka takdim edildiği bir yerdir. Tekke (tekye), zaviye, hankah, âsitane ve dergâh gibi isimler altında birbirinden hemen hemen farksız olan bu müesseselere insanlar, dünya hayatının çeşitli meşakkat ve sıkıntıları ile yorulan ruh ve bunalan gönüllerini dinlendirmek için giderlerdi. Onlar burada bir araya gelip boş zamanlarını değerlendirirlerdi.
- İlk tekkenin Remle'de Hâce Abdullah Ensarî tarafından kurulmasından (Süleyman Ateş, Sülemî ve Tasavvuf! Tefsiri, İstanbul 1969, 10) kısa bir müddet sonra her tarafta yayılan ve dolayısıyla daha sonra kurulan Müslüman devletlerin kuruluş faaliyetlerinde bulunan tekkeler, Türklerin Anadolu'ya gelip yerleşmesinde de büyük ölçüde rol oynadılar. Keza, Anadolu'nun İslamlaşmasında da bunların rolü inkâr edilemeyecek kadar büyüktür (Mustafa Akdağ, Türkiye'nin İktisadî ve İctimaî Tarihi, İstanbul 1974, 1, 38).
- İslâm ülkelerinde tarikat mensuplarının oturup kalkmalarına, zikir ve ibâdet etmelerine mahsus bir müessesedir.
- Psikolojik, pedagojik ve tıbbî meselelere varıncaya kadar geniş bir hizmet sahası olan tekke, eski devrin mektebidir, hastanesidir, spor okuludur, dinlenme kampıdır, beldenin güzel sanatlar akademisidir, edebiyat ve fikir ocağıdır, moral kaynağıdır. Velhasıl tekke, insanların hayır ve faydasına olan şeydir.
- Tarih boyunca tekkelerin icra ettiği fonksiyonu şöylece özetlemek mümkündür:
- Tekkeler, özellikle kuruluş yıllarında, şeyhler tarafından seçilen yerlerde kuruluyorlardı. Bundan dolayı onlar, etraflarındaki insanların manevî ihtiyaçlarını temin ederek, bölgelerinin insanlarına sahip çıkıyorlardı. Böylece Kuran'ın tavsiye ettiği bir metod olan hikmet ve güzel öğütle insanları dine ve hakikate çağırıyorlardı.
- Bilhassa Osmanlı'larda, tekke ve zaviyelerin bir kısmı devlet tarafından, yolculuk ve ulaşım için tehlikeli olan yerlerde tesis ediliyordu. Bu bakımdan, dağlarda, korkunç boğaz ve geçitlerde tesis edilen tekkeler, askeri sevk ve idareyi kolaylaştırmak, ticarete engel olabilecek eşkıya vs. gibi kimselere mani olmak için birer jandarma karakolu

vazifesi de görüyorlardı. Böylece tekkeler, kar ve yağmurlu günlerde yolcular içinde bir sığınak oluyordu.

- Oturma merkezlerinde (meskûn mahal) kurulan tekkelerin gördüğü önemli hizmetlerden biri de kültür iletişiminin, halk arasındaki birlik ve sıhhatli bir haberleşmenin sağlanması idi.
- Tekke ve zaviyelerin zaman zaman ruh ve sinir hastalıkları için tedavi merkezi olarak da kullanılmaktaydı. Daha çok telkin ve irşad yolu ile hizmetlerini sürdüren bu şifa yurtları, çoğu zaman bir şeyhin önderliğinde, toplumun bu sahadaki yaralarına çareler arıyordu.
- Çeşitli yönleri ile insanlara hizmette bulunan tekkeler, Osmanlılar döneminde tamamıyla vakıflara bağlıydılar. Vakıflar tarafından geliri temin edilen tekkeler malî yönden sıkıntı çekmezlerdi. Ayrıca devlet, bunlara yardımda bulunuyordu. Hatta, tekkelere bağlı bulunan vakıf araziden vergi almamak suretiyle bu yardım sahası daha da genişletilmişti.
- Tekkeler, insanlara sundukları hizmetlerin yanı sıra, dervişlerin devamlı olarak ikamet ettikleri ve tarikata intisâb edenlerin, zikir ve merasimi toplu olarak yaptıkları yerlerdir. Bu sebeple tekkeler mimari yapı olarak şu kısımlardan oluşmaktaydılar: Semahane, çilehane, türbe, derviş odaları, selâmlık, harem, mutfak ve kiler, kahve ocağı (Celal Es'ad, Türk Sanatı, İstanbul 1928, 100-101).
- Türkiye'deki tekkeler, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin İslâm dini aleyhindeki faaliyetleri çerçevesinde çıkarılan bir kanunla 30. 11. 1925 yılında kapatıldı.

Tekke: (sayfa 61)

In der Stadt hat es vierzehn Tekkes gegeben.

Tellak: (sayfa 73)

Sabun kendime çekmek başka bir denemeye girişmeden ellerime suyun altına tuttuğumda iyi bir tellak gibi durdu, ellerimi sabunladı ve acıyınca kadar ovdu.

- Hamamda insanları keseleyip, yıkayan erkek.

Badediener: (sayfa 98)

Als ich meine Hænde unters Wasser hielt, ohne einen weiteren Versuch zu machen, die Seife an mich zu bringen, stelle er sich an wie ein beflissener Badediener, seifte mir die Hænde ein und schrubbte sie, bis es weh tat.

- Tellak.

Tellal: (sayfa 67)

Evvel zaman içinde elek daha sazda yatarken, deve tellal eşek berberken...

- Bir şeyi haber vermek veya satmak için çarşı ve sokaklarda bağırان kimse.
- Satışlarda aracılık eden kimse.

Ausrufer: (sayfa 90)

In uralter Zeit, als das Sieb noch im Stroch lag, das Kamel Ausrufer, der Esel Barbier war.

- Tellal.

Tespih: (sayfa 77)

Tespihli eller, birbiri üstüne konmuş, her iki ayak tam profilden sola dönmüş, gözler kapalı...

- 'Sübbhanallah' diyerek Allah'a tâ'zim etme.
- Tespih.

Tesbih: (sayfa 104)

Die Hænde mit dem Tesbih, übereinandergeschlagen, die beide Füße nach links gerichtet in voller Seitenansicht, die Augen geschlossen.

Teslim Taşı: (sayfa 58)

Ben daha çok sormaya kalkmadan, o bana Teslim Taşı hikayesini anlattı.

- Bektaşilerin sembol olarak kullandıkları on iki köşeli yassı taş.

Teslim Taşı: (sayfa 77)

Und bevor ich weiter fragen konnte, erzählte sie mir die Geschichte von Teslim Taş.

Testi: (sayfa 15)

En belli başlıları nesneleri resmediyor, camileri, gemileri, şamdanları, testileri, ve derviş takkelerini.

- Geniş gövdeli, dar boğazlı, emzikli veya emziksiz olabilen, toprak, cam, metal vb. maddelerden yapılan su kabı.
- Bu kabın alabileceği miktarda olan.

Krug: (sayfa 15)

Die unanfechtbaren stellen Gegenstændedar, Moscheen, Schiffe, Leuchter, Krüge und Derwischmützen.

- Testi, küp.

Teslis: (sayfa 80)

İşte yine de bir teslis: Allah – Muhammed - Ali

- Üçe çıkarma, üçleme.
- Hristiyanlıkta tanrının üç öğenin birleşmesinden olduğuna inanma.
- Şarabı, üçte biri uçuncaya kadar kaynatma.

Dreifaltigkeit: (sayfa 111)

Also doch eine Art Dreifaltigkeit: Allah – Muhammed – Ali.

- Teslis, üçlük.

Tevella: (sayfa 99)

Pir onlara tevella'yı yani Muhammed'i ve torunlarını sevenleri sevmeyi ve onun dostu olanlara dost olmayı öğretti.

- Birine yanaşma.
- Birini dost tutma.
- Hz. Ali'yi sevmek, ondan medet ve şefa'at istemek, ona olan yakınlık,bağlılık.

Tevella: (sayfa 135)

Er lehrte sie die Tevella, jene, die Muhammed und seine Nachkommen lieben, zu lieben und der Freund derer zu sein, die ihr Freund sind.

Turna Kuşu: (sayfa 40)

Turna kuşu, sesini Ali'den almış.

- Göçebe, uzunbacaklılardan balıkçıl ve leylek çeşidinden olan ve sürüler halinde yaşayan kuş.
- Alevilikte Hz. Ali'yi simgeleyen kuş.

Kranich: (sayfa 51)

Der Kranich soll seine Stimme von Ali haben.

- Turna.

Tuti-nâme: (sayfa 7)

Eser önsözünde imza olarak verilmiştir.

- Dudu, papağan hikayelerinden bahseden manzum veya mensur eser.
- Asılsız, manasız uydurma sözler, hikayeler.

Papageienbuch: (sayfa 5)

- **Papagei:** Papağan.
- **Buch:** Kitap.

Tülbent: (sayfa 85)

Beyaz bir tülbentle sardığı saçlarını gösterdi.

- İnce ve seyrek dokunmuş, hafif ve yumuşaksı bez.
- Bu bezden yapılmış baş örtüsü.

Kopftuch: (sayfa 114)

Schau, sagte sie und deutete auf ihr Haar, das sie in ein weißes Kopftuch, desen Rand mit kleinen Pailletten verziert war, eingeschlagen hatte.

- Başörtüsü.

Türbe: (sayfa 49)

Konya'da Mevlana'nın türbesi vardı.

- Mezar. Genellikle ünlü kişiler için yaptırılır.
- Mezar üzerine çatılmış yapı.

Grab: (sayfa 64)

Außerdem war in Konya das Grab Mevlanas.

- Mezar, kabir.

U

Ulema: (sayfa 101)

Bırak ulemayı, rahibi, sihirbazı, müslümanı, hristiyanı, yahudisi ve mecusisi hep aynı tanrı'ya hizmet ediyor.

- İlim sahibi, bilgin, alim.
- Sarıklı din alimleri.

Ulema: (sayfa 137)

Lasst die Ulemas, die Priester und die Magier weg, und Moslems, Christen, Juden und Parsen dienen demselben Gott.

Ü

Ümmet: (sayfa 46)

Muhammed'i ve ümmetini sevenlerin sevildiğine ve onun dostu olanların dostu olduğuna dair özel bir ifadeleri vardır.

- Hak ve dine davet etmek için kendilerine peygamber gönderilen topluluk.
- Hz. Muhammed'in etrafında toplanan Müslümanlar ve yeryüzündeki Müslümanların tamamı.
- Bir dil ile konuşan insanların tamamı.

Nachkommen: (sayfa 59)

Ausdruck dafür, daß meine jene, die Muhammed und seine Nachkommen lieben, liebt und der Freund derer ist, der ihr Freund ist.

- Evlat, ardıl, sonradan gelmek, yetişmek.

Üveyik: (sayfa 40)

Kuş, bir üveyik'e benziyordu.

- Güvercinden biraz daha büyük ve ona benzer bir kuş.

Taube: (sayfa 51)

Der Vogel ähnelte einer Ringeltaube.

- Güvercin, kumru.

Y

Yaprak Sarması: (sayfa 16)

Sonra eve döndüğümde elinde bir tabak yaprak sarması ya da börek, önümde durur, beni yemeğe zorlardı.

- Pirinç, soğan ve baharat harcının üzüm yaprağına sarılmasıyla hazırlanan Türk yemeği.

Weinblat: (sayfa 17)

Wenn ich dann kam, stand sie mit einer Schlüssel gefüllter Weinblätter oder mit Pasteten von mir und zwang mich, sie zu essen.

- Asma yaprağı.

Yavuklu: (sayfa 52)

Yavuklunun köy aptalı ile nasıl düşüp kalktığını gördüm ben.

- Sözlü, nişanlı.
- Sevgili, yar.

Braut: (sayfa 68)

Ich habe gesehen, sagte er zu ihm, wie deine Braut es mit dem Dorftrottel getrieben hat.

- Nişanlı, gelin.

Yemeni: (sayfa 78)

Peçeye benzer yanı kalmamış yemenilerinin siper edilmiş uçları arkasında gülen kadınlar.

- Yemen'e mensup, Yemen ile ilgili.
- Yemen işi baş örtüsü.

Kopftuch: (sayfa 105)

Vielleicht Lasinnen, in ihren ganz anderen Kleidern, lachend hinter der vorgehaltenen Kopftuchspitze, die so nichts mehr vom Schleier an sich hat.

- Başörtüsü.

Yezidiler: (sayfa 45)

Yezidilerin tavus kuşu meleği.

- Yedizilik, 12. yüzyılda yaşamış olan şeyh Adi ibn Musafir'in müritleri tarafından kurulmuş olan senkretik bir akımdır. Yezidilerin inançlarında tanrı ev düşmüş bir melek (Melek Tavus) tasavvuru dikkat çeker. Onlar melek Tavus'un tanrının yarattığı yüce bir varlık olduğuna ancak işlediği bir günah yüzünden tanrı tarafından cezalandırıldığına inanırlar.

- Ayrıca Yezidiler Yezid ibn Muaviye ve şeyh Adi'ye insanüstü bir nitelik atfederler, onların bir çeşit tanrısallık özelliğine sahip olduğunu düşünürler.

Yesiden: (sayfa 58)

Den Pfauenengel der Yesiden.

Yiğit: (sayfa 51)

Bir köy yiğidine sevdalı.

- Güçlü, cesaretli.
- Yeni yetişmiş delikanlı.

Held: (sayfa 68)

Es war ein Dorfmædchen, das liebte einen Dorfhelden.

- Kahraman, yiğit.

Yüklük: (sayfa 91)

Sabah ise kendisi katlayıp yüklüğe yığardı.

- İçine yorgan, yastık vb.nin konulduğu geniş dolap.

Schrank: (sayfa 122)

Dann am Morgen er selbst zusammenlegte und in einem Schrank verstaute.

- Dolap.

Z

Zanaatkar: (sayfa 46)

Zanaatkar loncalarından ve babaların sosyal devrimci gruplarından üyeler katılmıştır...

- İnsanların maddi ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan ve öğrenme ile birlikte tecrübe gerektiren iş zanaattır. Bu işi yapan kişiye de zanaatkar denir.

Handwerker: (sayfa 60)

Bei seiner Gründung waren dem Orden Mitgleider aus den männerbündisch organisierten Handwerker gilden und den sozialrevolutionären Gruppen der Babais zugegangen, was sich auf seine Gestalt ausgewirkt hat.

- Zanaatçı, esnaf.

Zaviye: (sayfa 29)

Alevilerin ona yakın zaviyeleri hakkında daha çok şey biliniyorsa da mutlaka adını geçirmem gereken birkaç kitabın başlığını yazmayı vaad etti.

- Köşe, bucak.
- Bir zahidin ibadetle uğraşmak üzere çekildiği تنها yer veya kulübe, küçük tekke.
- Şehir veya kasabaların özellikle hücre yerlerinde olan zaviye; höcre, küçük oda demek olduğu gibi mecaz anlamda dünya alem yerine de kullanılır.
- Anlayış, görüş.

Sekte: (sayfa 36)

Die ich auf jeden Fall würde zitieren müssen, auch wenn man heute schon mehr über schamanistische Elemente innerhalb des Ordens der Bektaschis und der ihm nahestehenden Sekte der Alevi wisse.

- Değişik mezhebe katılanların topu, dogmaya uygun olmayan mezhep.
-

Zurnacı: (sayfa 33)

Sonra bir davulcu ile bir zurnacı geliyor.

- Düğünlerde vb. eğlencelerde insanları eğlendirmek için zurna çalan kimse.

Flötenspieler: (sayfa 41)

Dann sind die Trommler und ein Flötenspieler gekommen.

- Flütçü.

Zülfikâr: (sayfa 76)

Ali ise çöktüğü dizlerine kadar görünüyor, kılıcı Zülfikar elinde.

- Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye armağan ettiği ucu çatallı kılıç. Hz. Ali'nin kahramanca kullanmasıyla ün kazanmıştır.

Zülfekar: (sayfa 102)

Bei Hasan gibt es noch das linke Ohr zu sehen, während Ali bis zu den Knien, auf denen er hockt, sichtbar wird, mit Zülfekar, seinem Schwert, in Händen, dessen gespaltene Zunge dem linken Bildrand zum Opfer gefallen ist.

SONUÇ

Yazar Barbara Frischmuth, 'Güneşte Gölgenin Yok Oluşu' isimli romanında Türkiye'deki izlenimlerinden ve araştırdığı doktora tezi konusu olan Bektaşî Tarikatı'ndan bahseder. Çok iyi bir gözlemci ve araştırmacı olduğundan bunlardan bahsederken geniş bilgi donanımına sahip olduğundan ve aynı zamanda Türkiye'de yaşamış ve Türk insanlarıyla zaman geçirmiş olmasının büyük avantajını kullanarak anlatımda zorluk çekmemiştir.

Ancak bu durum beraberinde bir paradoksu getirmekte, eşine ender rastlanacak bir konuyu ortaya koymaktadır. Normal şartlarda hedef kültür ve kaynak kültür olarak bildiğimiz, adlandırdığımız kavramlar burada tam tersi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazar Türkiye'de geçen bir olayı kaynak metni oluştururken Almanca yazmış ve dolayısıyla metinde diller arası çeviriden önce kültürler arası, düşünceler arası çeviri yaşanmıştır. Romanda yaşanan olaylar Türk kültürüne mahsustur ve kaynak metnin almanca olması ve birçok Türkçe kavram, isim ve motifin almanca metinde de Türkçe olarak kullanılması ve açıklamalarının sayfa altlarında yapılmaması alman okuyucular için bir dezavantaj halini almıştır.

Romanında özel isimleri ve bazı Türk Kavramlarını hiç değiştirmeden vermiştir. Bu da Türk okuyucunun romanı anlamasında kolaylık sağlamaktadır. Bu çalışmamda, bende ağırlıklı olarak bunun üzerinde durmaya ve kültürler arası iletişime orijinal metnin bu şekilde, yani Türkçe kelimelerin Türkçe olarak kullanılmasıyla, çeviri dünyasına ne kadar katkı sağladığını ve bu şekilde yazılacak herhangi başka bir metnin ne kadar katkı sağlayacağını araştırmaya çalıştım.

Romanın çevirisi ise çeviri uzmanı Gürsel Aytaç tarafından yapılmıştır. Gürsel Aytaç çevirisinin erek kültüre yani Türk Kültürüne uygun olmasına önem vermiş, kullandığı kelimeleri, deyimleri Türklerin anlayacağı biçimde vermiştir. Çevirisinde gerçek anlamı saptırmadan olabildiğince kaynak metinden bağımsız kalmıştır. Yazar Barbara Frischmuth Gürsel Aytaç'ın yakın dostudur. Dolayısıyla Gürsel Aytaç çeviriyi yaptığı süreç içinde yazara danışma imkanına sahip olduğundan pek zorluk çekmemiştir.

Ben de tezimde Barbara Frischmuth'un 'Das Verschwinden des Schattens in der Sonne' isimli romanını ve 'Güneşte Gölgenin Yok Oluşu' isimli çevirisini inceleme altına aldım. Çeviride kullanılan Türk İsim, Kavram ve Motiflerini bulup, bunların analizini yapmaya

ve kitabın orijinalinde nasıl kullanıldıkları ile karşılaştırılmasını yapıp, cümleleriyle örneklemeye çalıştım. Çalışmamı hazırlarken çeşitli Türkçe ve Almanca sözlüklerden, internet sayfalarından, tarih ve edebiyat kitaplarından yararlandım. Kelimelerin Türkçe’de ve Almanca’da kullanılan bütün anlamlarını, kullanılışlarını ve tarihlerini araştırıp, romanın çevirisi ile ilgili karşılaştırma niteliğinde bir çalışma yaptım.

Yaptığım bu çalışmada Türk Kültürünün geçmişiyle ilgilendim. Çeşitli din, inanç, mezhep, tarikatlarla ilgili geniş bilgi edindim. Ayrıca tarih, edebiyat konularında da önemli bilgiler edinmemi, var olan bilgilerimin artmasını sağladı.

Son olarak bu çalışmamda gördüğüm ve belirtmek istediğim en önemli nokta, romanın Türkçe çevirisinin adeta direkt yazılmış bir Türkçe roman gibi başarılı olduğu ve metnin orijinali olan almanca romanın ise Türkçe kavramların Almancalaştırılamadığı eksik bir çeviri gibi olduğudur. Kitabın orijinalinde kimi zaman Türkçe kelimeler olduğu gibi kullanılmıştır, kimi zaman alman fonetiğine uygun olarak yazılmıştır, ancak yine Türkçe kullanılmıştır; ama hiç birinde ne sayfa altlarında ne de cümle içerisinde, anlatım esnasında açıklama verilmemiştir.

KAYNAKÇA

DEMİRAY, Kemal, Ruşen Alaylıoğlu (1993), *İstanbul, Ansiklopedik Türkçe Sözlük*

İnkılap Kitabevi

DEMİRAY, Kemal (1988), *Temel Türkçe Sözlük*, İnkılap Kitabevi, İstanbul

DEVELLİOĞLU, Ferit (1996), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi

Yayınları, Ankara

EMİROĞLU, Kudret, Aydın Suavi (2003), *Antropoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat

Yayınevi,

EYÜBOĞLU, İsmet Zeki (1991), *Sosyal Yayınları, Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*,

Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Basım

GÜNDÜZ, Şinasi (1997) *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları

HANÇERLİOĞLU, Orhan (1993), *Dünya İnançları Sözlüğü, Dinler, Mezhepler,*

Tarikatlar, Efsaneler, Remzi Kitabevi, İstanbul

<http://www.alevibektasi.org/>

<http://www.goethe.de/ins/tr/lp/prj/cub/aut/bfr/trindex.htm>

<http://www.izedebiyat.com/>

<http://www.kimkimdir.gen.tr/>

<http://www.patikalar.net/>

<http://www.tdk.gov.tr>

<http://www.wikipedia.com/>

KARATAŞ, Turan (2004) *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınevi, Ankara

NAZİMA, Ali, Faik Reşat (1901), *Mükemmel Osmanlı Lügat*, Türk Dil Kurumu

Yayınları

PAKALIN, Zeki (1983), *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü 1*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

PAKALIN, Zeki (1983), *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü 2*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

PAKALIN, Zeki (1983), *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü 3*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul

YETEN Muhammed, Mustafa Özkan (2002), *Türkçe'nin Sözlüğü*, Babıali Kültür Yayıncılığı

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (1993), *Öz Türkçe Sözlük*, Arkadaş Yayınevi, Ankara

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (1997), *Arkadaş Türkçe Sözlük*, Arkadaş Yayınevi, Ankara

Türk Dil Kurumu (2005), *Türkçe Sözlük* Akşam Sanat Okulu Matbaası

ÖZGEÇMİŞ

Merve KARABAĞ 13.05.1984 tarihinde İstanbul’da doğdu. 1990 – 1995 yılları arasında ilkokulu İlhami Ahmet Örnekal İlkokulu’nda, 1995 – 1998 yılları arasında ortaokulu Şener Birsöz İlköğretim Okulu’nda, 1998 – 2002 yılları arasında liseyi Mehmed Bayazıd Süper Lisesi’nde ve 2002 – 2007 yılları arasında üniversiteyi Sakarya Üniversitesi Almanca Mütercim – Tercümanlık Bölümü’nde okumuştur. 2007 yılında yine Sakarya Üniversitesi Almanca Mütercim - Tercümanlık Bölümü’nde yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Eğitim hayatı hala devam etmektedir.